

45.

GÖRÖG ÉS LATÍN REMEKÍRÓK.

KIADJA A M. TUD. AKADÉMIAÉNAK CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGA.

PUBLIUS VERGILIUS MARO
ECLOGÁI.

FORDITOTTA, BEVEZETÉSSSEL ÉS JEGYZETEKKEE ELLÁTTA

Dr. VIETÓRISZ JÓZSEF.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1904.

Ára 80 f.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

GÖRÖG ÉS LATÍN REMEKÍRÓK

Kiadja a M. Tud. Akadémiának classica-philologiai bizottsága.

ANAKREON.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Ponori Thewrewk Emil**

Ára füzve 3 K 20 f. — Görögül és magyarul 4 K.

CATULLUS VERSEI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.**

Ára füzve 2 K 60 f. — Latinul és magyarul 4 K.

CICERO A KÖTELESSÉGEKRŐL

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.**

Ára füzve 2 K. — Latinul és magyarul 3 K 20 f.

CICERO A LEGFŐBB JÓRÓL ÉS ROSZRÓL.

Szövegét megállapította, ford., bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri**

Ára füzve 3 K. — Latinul és magyarul 5 K.

GAIUS RÓMAI JOGI INSTITUTIO

Magyarra fordította s jegyzetekkel kísérte **Dr. Bozóky Alajos.**

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

THUKYDIDES.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Zsoldos Benő.**

I. kötet. I., II. és III. könyv --- 2 K 80 f. Görögül és magyarul 4 K 80

II. kötet. IV. és V. könyv --- 1 K 60 f. Görögül és magyarul 2 K 80

III. kötet. VI., VII. és VIII. könyv 2 K — f. Görögül és magyarul 4 K —

Mind a három kötet egy kötetbe füzve magyarul, iskolai kiadás 4 K 80

PUBLIUS VERGILIUS MARO AENEISE.

Fordította és jegyzetekkel kísérte

Dr. Barna Ignác.

Bevezetéssel ellát

Dr. Némethy Gé

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

Folytatás a boríték harmadik olda

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

GÖRÖG ÉS LATIN
REMEKÍRÓK.

KIADJA

A M. TUD. AKADÉMIÁNAK
CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGA.

PUBLIUS VERGILIUS MARO

ECLOGÁI.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1904.

PUBLIUS VERGILIUS MARO

ECLOGÁI.

FORDITOTTA, BEVEZETÉSSSEL ÉS JEGYZETEKKEK ELLÁTTA

Dr VIETÓRISZ JÓZSEF.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1904.

108784

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

FRANKLIN-ÁRSULAT NYOMDÁJA.

ELŐSZÓ.

Ötven évvel ezelőtt jelent meg Vergilius Eclogáinak utolsó teljes magyar fordítása; azóta csupán egyes darabok, mintegy kísérletek, láttak napvilágot.

Első pillanatra azt gondolná az ember, hogy azért nem vállalkozott senki újabb fordítás kiadására, mert ez az utolsó ma is kielégít minden várakozást. Voltaképen pedig úgy áll a dolog, hogy ez a munka nemcsak a mai kor igényeinek meg nem felelő, de jóval mögötte áll a maga kora irodalmi fejlettségének is.

Vegyük még hozzá, hogy valamennyi fordításhoz ugyancsak nehezen lehet hozzáférnünk, s ha hozzájutunk is, elavúlt régiséget találunk benne: bizonyára be fogjuk látni, hogy az Eclogák újabb átültetése nemcsak időszerű, hanem szükséges is.

Nem számíthatok ugyan arra, hogy akár ez a szükség-szerűség, akár a magam jóakarata mentségére legyen munkám fogyatékoságának; erősen hiszem azonban, hogy közelebb hozván korunkhoz a nagy költőt, szellemének megértését könnyebbé, méltánylását biztosabbá teszem. Ez pedig annál inkább kíváncsú, mennél távolabb esünk a régi világtól, a mikor íróink nemcsak olvasgatták, hanem utánózták is Vergilius pásztori költeményeit.

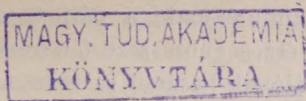
Szövegül a *Ribbeck*-féle kiadást használtam, bevezetésemhez *dr. Némethy Géza* Vergilius-publicatióit vettem alapul, jegyzeteimben javarészt *Ladewig* magyarázatait értékesítettem.

A tartalom hűségére annyira a szó legszorosabb értelmében törekedtem, hogy a még itt-ott fölösleges kifejezéseket is megtartottam; a mi pedig a formát illeti, a hexametert már csak azért sem cserélhettem föl más-sal, mert ez a bukolikus költészet hagyományos alakja. E két követelmény szemmeltartása mellett főképen azon voltam, hogy az egyes képek és jelenetek hangulatát a nyelv hajlékonyságával is érzékeltessem.

Nem mulaszthatom el végül, hogy *dr. Ponori Thewrewk Emil* úrnak, régi tanáromnak, szíves buzdításaért és közbenjárásaért, *dr. Némethy Géza* úrnak, hivatalos bírálóm-nak, hasznos megjegyzéseiért, sőt javításaiért, *Incze Béni* úrnak, egyes eclogáim ismertetőjének, elismerő nyilatkozatáért, különösen pedig a *M. T. Akadémiának*, fordításom kiadójának, tiszteletre méltó áldozatkészségeért hálás köszönetet ne mondjak.

Nyíregyházán, 1901. deczember havában.

Dr. Vietórisz József.

BEVEZETÉS.

I.

Vergilius Eclogái.

Vergilius költészetének iránya szorosan összefügg korának politikai viszonyaival. Ezeknek mozgalmassága hat reá hol buzdító, hol elidegenítő, de mindenkor mély nyomokat hagyó erővel, ezeknek vezető eszméi termékenyítik meg lelkét, sarkalják munkásságát.

Ifjúságának kora a polgárháború idejére esik. A hatalomért való versengés ez áldatlan küzdelmeinek közepette az államférfiúi és katonai pálya volt az, a mi biztos emelkedéssel, fényes sikerrel kecsegtetett sokkal kisebb tehetségeket is, mint a milyen Vergilius volt. És a mi költőnk még sem választja egyiket sem; amahhoz kedve nincs, ehhez képessége hiányzik. Törékeny teste alig viselhette volna el akár a nyilvános élet küzdelmeit, akár a harcz fáradalmait; békére hajló, nyugalomra vágyó lelke pedig szinte ellenállhatatlan erővel vonzotta a falusi élet csendes magányához.

Itten, a természet örök szépségű összhangjában, kedvelt költőinek és bölcselőinek tanulmányozása közben érlelődik meg benne az a gondolat, hogy szembe állítván egyfelől a falusi életet a nagy város fárasztó léhaságaival,

másfelől a béke nyugalmanak áldásait az örökös háború veszedelmeivel: honfitársainak, a pártoskodásban eler nyedt népnek, jobb érzését ébreszsze föl, s ezzel magának gyönyörűséget, hazájának hasznot szerezzen.

Ez a lelki szükséglet és természetes hajlandóság buz dítja őt első sorban Theocritus idylljeinek olvasására, méltatására és utánzására, s ezen munkásságában kifejtett és megedzett ereje képesíti őt későbbi, sokkal tökéle tesebb műveinek, a Georgicának és Aeneisnek megírásá ra is.

Theocritus, a gazdag Siciliában virágzó bukolikus vagy pásztorköltészetnek megalapítója, a csendes vidék rom latlan népének életéből mutat be néhány vonzó képet (eidyllion), de nem az epikus költő széles vonásaival, nem is a lyra áradozó hangján, hanem az életnek leginkább megfelelő drámai formában. Harminczegy idyllje tartalomban a meg nem hamisított valóság eleven rajzá nak, formában az egyszerűség eszközével is hatásos ének nek tanubizonysága. Mindegyikben a tiszta levegő után vágyódó szív meglegegedett boldogságát érezzük s a hangulatkeltésben művészi lélek emelkedettségét csodáljuk.

Könnyen megérthető, hogy Róma legkiválóbb állam-férfia, kik minden érdekük kielégítése mellett sem lehet tek kibékülve a közállapotokkal, egyebet is olvastak ezekben az igénytelen darabokban, nem pusztán mulattató apróságokat, s hogy ennélfogva mély és erős politikai érzékről tanuskodó buzditásuk is jelentékeny hatással lehetett Vergilius költői irányának megválasztására és kitűzésére. Erre vonatkozólag Asinius Pollionak, s főleg Mæcenasnak hitelesen följegyzett, figyelemre méltó érdemeit valóban értékes adatoknak kell tekintenünk. Kérdés azonban, hogy sikeres lett volna-e ez a buzditás, ha nem találkozik éppen Vergiliusnak már egyéniségében rejlő ter-

mészetességével, a természet iránt érzett nagy szeretetével, s mindenek fölött első rangú tehetségével!

Ha ehhez hozzávesszük még, hogy az a műfaj, melylyel Vergilius költői pályája kezdődik, egészen új volt a római irodalomban, s abban a formában, melylyel maga módosította, egyaránt képes volt kielégíteni az üdeségre szomjazó nemesebb lelket, s az érdekességet hajhászó, ismereteket fitogtató elmét is: nem csodálhozhatunk azon, hogy a másnemű élvezetekhez szokott tömeg a legnagyobb tisztelet külső jeleivel halmozta el a virágos rétek és dalos pásztorok költőjét.

Theocritustól egyszerűséget, józanságot, festőiséget tanul, s első kísérleteiben annyira hű marad mesteréhez, hogy személyeinek görög nevét, sőt cselekvényeinek színhelyét is megtartja eclogáiban, bizony sokszor a következetesség rovására; saját inventiója azonban tovább viszi őt egy lépéssel, a mennyiben pásztorainak álarcza alatt többször korának nevezetesebb férfiai szerepelteti, s odavetett mondásaival bizonyára ismeretes dolgokra vagy viszonyokra utal. S ha nem szabad is minden szavában erőnek erejével allegóriát keresnünk, valószínű, hogy sok czélzása mindörökre homályban marad előttünk. Hiszen különösen későbbi darabjaiban annyi az actualitás, hogy nem egy intim részlete csak veszíthetett az idők folyamán érdekességéből és jelentőségéből.

Eclogái eredetiség, feldolgozás és költői igazság tekintetében annyira különbözők, hogy alig találhatunk megfelelő mértéket költői értékük mérlegelésére. Theocritus közvetlen hatása látszik meg a II., III., V., VII., VIII. számú darabokon, melyek a görög mesterből vett fordításnak csak azért nem tekinthetők, mert az onnan átültetett anyaggal tetszése szerint bánik el a költő, s azt alkalmas helyen, érdekes reminiscentiaként fűzi egyébként ön-

állóan szerkesztett munkáinak keretébe. Itt még igazi pásztorokkal találkozunk, kik gondtalanúl legeltetvén nyájukat, legfeljebb a szerelmi epedés és gyötrődés változatosságát érzik, s kevés testi munkát igénylő foglalkozásuk egyhangúságát hol nemes, hol éles dalversenyvel igyekeznek elűzni. Mindegyikben bámulhatjuk a költő festői képeit, fordulatos cselekvényeit, eleven párbeszédeit, s szívesen képzeljük bele magunkat ez egyszerű emberek életének ártatlan örömébe, még fájdalmába is; hangulatunkból azonban lépten-nyomon kizökkent a beszédnek, az előadásnak az az öntudatosan választékos, sőt keresett művésziessége, mely magában véve lehet szép, talán tökéletes is, de legkevésbé sem jellemző.

Ez az erős ellentét eclogáinak személyei és a személyek beszédmódja közt annál inkább kisebbedik, mennél jobban függetleníti magát költőnk az eredetinek befolyásától. Abban a két darabban már, melyben magamagáról szól (I. és IX.), halvány másolat helyett erőtől duzzadó, eredeti munkát ad, melynek csak kerete emlékeztet a pásztorkölteményre, tartalma azonban a költő életviszonyainak megható ábrázolása. Amazokban a természet csak színhelye, vagy tanúja a cselekvénynek, ezekben majdnem cselekvő részese a költő örömének és fájdalmának. Szóval a költői hatás egészen más, mint az előbbieken, mert igazságának erejével meggyőz, s előadása határozottabb összhangban van tárgyának és személyeinek természetével.

A VI. és X. eclogában már csupán a bevezető és befejező sorok idyllikus jellegűek, s megszűnik még az allegória is, mert világosan megmondja a költő, hogy jeles barátját, Cornelius Gallust, akarja magasztalni. Az előbbiben Gallus költői érdemeit juttatja az olvasó eszébe azon mondák felsorolásával, melyeket a kedvelt ifjú az alexan-

driai költők mintájára dolgozott fel; az utóbbiban pedig ugyancsak Gallusnak boldogtalan szerelmi énekét adja elő meleg részvéttel, az elegikus költők ismert motívumaival. Alkalmi költemény tehát mind a kettő; de annak eredetisége ép oly kevésbé tudja feledtetni a szerkezet egységének hiányát, a mennyire bőven kárpótolja az utóbbinak egységes hangulata a kevesebb eredetiséget.

A mi végül a IV. eclogát illeti, ez legfeljebb rövid terjedelme miatt kerülhetett az idyllek sorába, ha csak azt a gyöngye szálát nem akarjuk érdemén felül méltatni, hogy a költő a pásztorok életének festésében kíváncsi teszi, itt pedig forró vágyakozással óhajtja az egyszerű élet örömeiben nyilatkozó boldog aranykor visszajövetelét. Ez a «magasabb tárgy» már az Aeneis íróját sejteti, a ki a Sibyllák jóslataiban bejelentett hősnek, a jövő aranykor megteremtőjének, üdvözlésére és magasztalására a legnagyobb elragadtatás hangját is megtalálja. Ezzel azonban épen oly távol áll a dús legelők naiv pásztorától, mint e pásztorok érzelmi világától és beszédétől, s költői szépségeivel legfeljebb az az általános hatás vetekedhetik, mely csak a nemzeti közérzet méltó kifejezőjének juthat osztályrészül.

Ha mindezek alapján azt a kérdést vetjük fel, hogy haladásra mutatnak-e Vergilius bukolikus költeményei, mint ilyenek, a Theocritus idylljeihez képest: határozott nem-mel kell felelnünk, sőt be kell ismernünk, hogy a költői igazság feláldozása a műfaj tisztaságában visszaesést s így a műbíráló szemében veszteséget jelent. Ebből a szempontból nem egészen jogosulatlan az a gáncsoskodás, melylyel némely irigy ellenfél és akadékoskodó grammatikus kisebbiteni akarta költőnknek sikereit.

Ám ha viszont azt kérdezzük, hogy található-e valami

érdem Vergilius amaz eljárásában, hogy eredetijének szolgai másolása helyett önálló tartalmat igyekezett önteni abba a formába, melynek elvetését az irodalmi szokás nem parancsolta, megtartását ellenben az akkori ízlés javasolta: határozott igen-nel kell felelnünk, sőt ki kell jelentenünk, hogy hasonló eljárás, más irányban és más költők részéről is, erősebben nemzeti jellegű, sőt minden részében eredeti római költészetnek lehetett volna megteremtőjévé.

Bármiként vélekedjünk azonban az Eclogák tartalmának értékéről, s bárhogy is ítéljük meg azt a viszonyt, melyben az eredetivel szemben állanak: annyi bizonyos, hogy a formát illetőleg, nevezetesen a szerkezet arányossága, az előadás zengzetessége és a verselés folyamatosága tekintetében Vergiliusnak már ezen alkotásai is a nyelv diadalát jelentik s a költő mesteri kezére vallanak.

II.

Az Eclogák magyar fordításai.

Az Aeneis-nek Barna-féle fordításához* írt Bevezetés II. részében sorra találjuk az Eclogák valamennyi magyar fordítását, a reájuk írt kritikai megjegyzésekkel együtt. Az előbbiekhöz nincs mit hozzáadnunk, az utóbbiakból nincs mit elvennünk; mindamellett kissé részletesebben igyekszünk méltatni azon íróink munkásságát, kik mind a tíz eclogát lefordították és kiadták.

A három munka címe ez:

1. Magyar Virgilius. Első darab. Maro Virgilius Pu-

* Publius Vergilius Maro Aeneise. Fordította és jegyzetekkel kísérte dr. Barna Ignác. Bevezetéssel ellátta: dr. Némethy Géza. Budapest, 1890.

bliusnak Eklogái, azaz válogatott pásztori versei. Fordította: Kőszegi Rájniss József. Pozsonyban, Fűskuti Landerer Mihály költségével és betűivel. 1789.

2. Virgilius Eklogái. Fordította: Baróti Szabó Dávid. (Függelék Aeneis-fordításának II. kötetéhez, mely Pesten, Trattner betűivel, 1813-ban jelent meg.)

3. Virgil Pásztori dalai (Bucolica). Magyarítá: Gyurits Antal. Pesten, 1851. Müller Emil könyvnyomdája.

Rájniss József, a «kőszegi poéta», nem elégszik meg azzal, hogy «Virgilius pásztori műsáját magyar ruhába öltözteti», hanem «foglatokat és magyarázatokat is rendel mellé szövétnekül», sőt «társul ad egy sisakos, paizsos, kardos Mentőírást is, hogy elijesztsze a hiábavaló csevegéstől a csácsogó tudóskákat». Ezek közt épen Baróti Szabó Dávidra haragszik leginkább, kit — úgy mond — poéta poétának, magyar magyarnak nem tarthat. Buzgón védi a szótagmértékre vagy hangmérslésre nézve Kalauz-ában már előbb kifejtett elveit, s ki-méletlenül támad Sértőírással is fenyegetett ellenfelére, kinek főleg nem magyaros szórendje ellen van nem mindenütt alaptalan kifogása.

Baróti Szabó helyett Bacsányi János, a Magyar Museum másik szerkesztője, felelt e támadásra a folyóirat első évi III. negyedében (Magyar Museum. Első kötet. 1788. és 1789. esztendőben. Pesten, Trattner Mátyás betűivel. 273—330. lap), erélyesen utasítván vissza Rájnissnak «illetlen mocskolódásait». Egyben kiadja az I. eclogát úgy Rájniss, mint Szabó szembeállított fordításával, s mindössze ennyi a megjegyezni valója: «Melyik és mennyire haladta légyen meg a másikat, az olvasó önnön-maga ítélje meg. A különbség szembetűnő».

Ha ezen ítéletből leszámítjuk is a szerkesztő-társsal szemben megnyilatkozó udvarias figyelmet, nem lehet

kétségünk az iránt, hogy kortársaik, főleg az avatottak, többre becsülték a Baróti Szabó, mint a Rájnis műzsáját.

Rájnis fordításának legfeltűnőbb sajátsága a bőbeszédűség; ebből származnak egyéb hibái is. Mint a hogy jegyzeteiben, illetőleg magyarázataiban «széltében-hosszában mondja el a dolgot», verseiben is inkább ontja a szót, hogysem homályos legyen. Innen van, hogy az Eclogák 828 sorát 911-re nyújtja szét. Ebben a tekintetben jogosan éri az a vád, hogy küzd a nyelvvel; mert ha minden fogalomra megtalálná a helyes kifejezést, nem kellene annyiszor körülíráshoz folyamodnia. Egyébként azonban költőiség, különösen pedig zamatosság dolgában alig enged bármely akkori írónak, még Baróti Szabónak is.

Vegyük elő például a következő helyek fordítását:

I. 35. *Rájnis*:

Mégis üres kézzel ballagtam vissza mezőnkre.

Szabó: Mégis üres kezeket kellett haza hoznom örökké.

I. 72. *Rájnis*:

Látod-e már szomorú végét a visszavonásnak?

Szabó: Nézd, mit szűlt a visszavonás a régi lakosra!

III. 54. *Rájnis*:

Kérlek, ugyan vigyázz; nem kis dolog, a mibe kaptunk.

Szabó: Ébren légy, nem kisdéd pör fordul meg előtted.

VI. 86. (Silenus elbeszéli) *Rájnis*:

..... mint lopta Prometeus

A tüzet .....

Szabó: ..... Prométesnek tűzbéli lopását.

VIII. 38. (Láttalak, a mint) *Rájnis*:

Harmatos almákat szedegettél édes anyáddal.

Szabó: ... harmatos almákat te s anyád szedegetne.

X. 77. *Rájnis*:

Térj meg, az esthajnal közelit, térj nyájam akolba.

Szabó: Térj (már esteledik) térj, jól-ett nyájam, akolba, stb.

A ki ilyen sorokat tudott írni, bizonyára hivatott volt arra, hogy tartalmilag is, formailag is jó fordítást nyújtson.

Hexameterai korántsem folynak ugyan oly könnyen, mint azon írókéi, kik az ó-classikai iskolát a teljes virágzás fokára emelték (kivánni sem lehet ezt abban a korban, a melyben íróink egészen a latin verselés szabályaihoz alkalmazkodtak), de nem is oly nehézkesek, hogy még ma is bántanak hallóérzékünket. Fontoljuk meg azt az értesítését is, hogy egy esztendő alatt készült el munkájával; ezt ő maga sokalhatta, mi inkább vagyunk hajlandók kevésnek tartani. Ha végül figyelembe vesszük, hogy Rájnis, mint első fordító, ki elméletileg is kifejtette a «fordítás reguláit» az Eclogákhoz csatolt Toldalékban, úttörő munkát vállalt magára: el kell ismernünk, hogy nemcsak műkedvelő, de igazán szakavatott tehetségre valló munkát hagyott ránk sok gonddal, s valószínűleg még több fáradsággal írt fordításában.

Baróti Szabó Dávid fordítását a szabatoság jellemzi. Tárgyán is, előadásán is jobban uralkodik, mint nem méltatlan előde, Rájnis. 12 hexameterrel nála is több van ugyan, mint Vergiliusnál, ezt azonban inkább a nyelv fejletlenségének, mint a fordító kényelmének lehet és kell betudnunk. Fölöslegességnak, pongyolaságnak nyomára se akadunk verseiben, s a nagy római költőnek eleganciáját is ő tükrözteti vissza a legtisztábban és a legjellemzőbb módon. Tagadhatatlan azonban, hogy a mai-tól elütő, sőt Rájnisénál is szabadabb prosodiája kissé megnehezíti verseinek élvezetét. Pedig 24 év van a két munka kiadása közt, és épen abban az időben, a mikor a nyelv is, verselés is úgyszólván napról-napra fejlődött!

Viszont előnyére válik, hogy egyes tájszavakat megfelelő helyen szerencsésen alkalmaz; továbbá, hogy ki-

fejezéseit gondosan válogatja meg s a legjobbat használja. Mindenesetre nagyobb mértékben congenialis Vergiliusszal, mint túlzásra hajlandó ellenfele, Kőszegi Rájniss József.

Maga mondja az olvasóhoz írt előszavában, hogy «vetélkedni szándéka senkivel nem volt», sőt attól tart, hogy «haszontalan dolgot művelend, mert Virgilius Eklogái régebben ki vannak adva, hogysem ő azok fordításáról valaha álmodozott volna». «A magaméval, úgymond, nem kérkedem: elegendő lesz, ha helyben fog ez is hagyatgatni». Mindebből azt látjuk, hogy csupán csak utal a Rájniss fordítására, kinek nevét is elhallgatja; véleményt azonban nem akar róla mondani.

Pedig nemcsak ismerte Szabó a Rájniss fordítását, hanem szemmelláthatólag fel is használta a maga munkájához. Nem azt mondjuk ezzel, hogy ugyanazt a gondolatot másként fejezze ki valamennyi fordító; hiszen az olvasás hatása alatt önkéntelenül is fülünkbe cseng egyik-másik tetszetősebb jelző, hasonlat vagy szókép, melyet szívesen vallunk a magunkénak. Ám a mikor mintegy 70 helyen ugyanazt a phrasist, 30 helyen ugyanazt a sort olvassuk, s tegyük mindjárt hozzá, hogy rendszerint a javát: e találkozást többnek kell tartanunk a pusztá véletlennél, vagy az emlékezet éberségénél. Összetett következtetéssel ez eljárásban a Rájniss érdemeinek hallgatag elismerését állapíthatjuk meg, melynek szóval vagy írásban való kijelentését a köztük levő feszült helyzet tette lehetetlenné, s az akkori irodalmi viszonyok állapota, mondhatjuk a közfelfogás szükségtelessé.

Állításunk igazolására szolgáljanak többek közt a következő adatok: az I. ecloga utolsó öt sora mindkettőnél négybe van szorítva; I. 57. frondator = erdőlő; III. 67. Dēlia helyett: Dēlia; V. 30. Bacchus helyett: Liæus;

VI. 1. Syrācūsio = szirakúza; VI. 33. his primis: e négyféle szerekből; VI. 61. puella mala Hesperidum mirata kifejezésnél mindkettő megnevezi Atalantát; VII. 62. Phœbus helyett Apollo mindkettőjükénél; VIII. 21. mea tibia: ó kedves sípom; VIII. 33. fistula: gyenge furuglyám; VIII. 85. iuvenum: kedvelte bikáját; IX. 13. Chaoniæ columbæ: a chaoni gyáva galambok; IX. 21. tacitus ablegi: orozva tanúltam; IX. 49. collibus apricis: naprafeküdt hegyeken stb. Még csattanósabbak azok a helyek, hol az eredetiben a sor közepe táján befejezett gondolat mindkettőnél egész sorban nyer kifejezést ugyanazon szavakkal; ilyenek: II. 63., III. 18., VIII. 33., VIII. 60., IX. 17., IX. 60.

Kötelességszerű vizsgálódásunk eredményeként kimondhatjuk, hogy nem vagyunk méltányosak, ha a Szabó-féle fordítás érdemét a Rájnisenak rovására magasztaljuk, s hogy inkább az absolut, mint a relativ mérték billenti a mérleget az előbbi javára.

Gyurits Antal fordítása valóban nem mutat lényeges haladást elődeivel szemben, sőt 1851-ben, Petőfi után, Arany és Tompa idejében valóságos anachronismus. Jellemző, hogy Rájni verseit általában véve «éldehetetleneknek» mondja, mindamellett «megtart egynehányat a helylyel-közzel valóban bámulandó módon talpraesett, jóhangzatú versei közül, melyeknek helyébe szebbeket nem vala képes alkotni;» még inkább jellemző, hogy a Szabó fordítását egyáltalában nem ismeri.

Inkább gyakorlati kézikönyvül írt, mint irodalmi elismerésre számító munkájában gondosan ügyel a tartalmi hűségre, s nem minden önérzet nélkül jelzi, hogy «magyar versei a latinokkal párhuzamosan haladhatnak»; ám az a szándéka, hogy «az eszméknek magyar kifejezését a nyelv természete szerint ékesen adja vissza», mind-

végig csak jó szándék maradt, mert költői lendületet, gyakorlati ügyességet, szóval igazi hivatottságot úgyszólván egyetlen egy sora sem árul el. Nyelve nem magyaros, még kevésbbé hajlékony; az eredetinek fordulatait vagy nem veszi észre, vagy nem képes megfelelővel pótolni. Kifejezései rendszerint keresettek, de kerekdedség nélkül; erőtlenek, de a gyöngédség bája nélkül; élénkebb színezés nem köti le figyelmünket, sugárzó melegség nem hevíti lelkünket. Szórendje bizony igen gyakran hibás, főleg a kötőszók elhelyezésében sok szabadságot enged magának; a tulajdonnevek fordításában és szótagmértékében következtelen, az igeidők alkalmazásában idegenszerű. Példákat csak azért nem hozunk fel, mert a munka felét kellene idéznünk.

Mindent összevéve elmondhatjuk, hogy a legkevésbbé sem üti meg korának még közepszerű mértékét sem.

Azoknak névsora, a kik egyes eclogákat fordítottak, a már fentebb említett összeállítás szerint a következő:

Gr. id. Ráday Gedeon: Virg. I. eclogája, megmagyarosítva és I. Mátyás királyunk idejéhez alkalmazva (Orpheus, 1790.), továbbá: Szép Rósi. Virgil Alexis című eclogája (u. o. 1790. II. k.). — Literáti: Virg. I. eclogája (Debreczeni Közlöny, 1862. évf. 19. sz.). — Névtelen: Virgil V. eclogája (Remény, VII. k. 1. sz., Győr, 1874.). — Thewrewk Árpád: I. ecloga (Faludi Ferencz mezőnyei. Budapest, 1875.). — Jámbor Pál: Virgil negyedik pásztori éneke (Középiskolai Szemle, I. k.), továbbá: Első pásztori ének (Hiador művei, XII. f. Budapest, 1882.). — Radó Antal: az I. és IX. ecloga, nibelungi strophákban. (Latin költők. Budapest, 1885.)

I.

MELIBŒUS. TITYRUS.

M. Tityrusom, te a bükk terebélye alá heveredve
Vékony nádsipodon pásztordalokat füttyöréssel;
Mink itt hagyva hazánk földjét s gyönyörű legelőnket,
Számkivetésbe megyünk, te pedig leheversz a hűvösbe,
S tudja a visszhang is, hogy igen szép lány Amaryllis. 5

T. Istenem adta nekem, Melibœusom, ezt a nyugalmat.
Istenem is leszen ő mindég, neki áldozat-oltárt
Szentelek és fiatal gödölyét vágok le koronként.
Ő engedte meg im, hogy e nyáj kedvére legelhet,
S jó pásztorsipomon szívem is kedvére mulathat. 10

M. Én nem irigylem ugyan, de felette csodálom a sorsod:
Szörnyű fejetlenség a vidéken, im én is a kecském
Kész betegen hajtom, csak alig vonszolva ez egyet.
Ép az imént ellett meg amott a sötét mogyorósban,
Szép kis iker-gödölyét kősziklán hozva világra. 15

Ó hiszen emlékszem, ha felértem volna eszemmel,
Megjósolta bajunk, hisz a tölgybe csapott le a mennykő.
Hajh! — no de mondd el azért, öregem, ki miféle ez isten?

T. Én bizony azt hittem botorúl, Melibœus, idáig,
Róma is oly város, mint itt a miénk, hova gyakran 20
Hajtjuk a zsengéjét, mi szegény földnépe, juhunknak.
Úgy tudom én, gödölyénk s a kutyánk is, akárcsak a vénje,
Ép olyan: így vetek én mindég nagyot egybe kiesinynyel.

Jaj, de ez a város mások közt úgy kimagaslik,

25 Mint ingó-bingó bokrok közepette a cziprus.

M. És mi hatalmas okod lehetett Rómába benézni?

T. Drága szabadságom, mit ugyan későn, de megértem,
Bár csak alig vártam, s beleőszült már a szakállam.

Rám mosolyog mégis, sok idő múltán, a mióta

30 Szép Amaryllisomé vagyok, és Galatea tovább állt.

Mert igazat szólván, a mikor Galatea parancsolt,
Gyűjteni nem tudtam, s nem hittem a megszabadulást.

Jóllehet aklomból sok birka került a piacra,

S a nyomorúlt városba elég sajtot bezipeltem:

35 Még sohasem jöttem teli erszénynyel haza onnan.

M. Csak néztem, mit akarsz, mért sírsz, Amaryllis, az égre,
S mért hagyod a fákon leszedetlen a drága gyümölcsöt:
Tityrus elment volt! Biz öreg, maga itt ez a fenyves,
Forrásunk s az egész erdő vágyott te utánad.

40 *T.* Mit teheték? Sohasem szabadúltam volna ki máskép,
Sem segítő istent nem leltem volna egyébütt.

Itt láttam legelőbb amaz ifjút, ó Melibœus,

A kinek áldozatom minden hónapba kigyúl majd.

Ő mondotta nekem, panaszomra felelve, először:

45 «Mind a tiétek a nyáj, fiaim, nőjön, sokasodjék!»

M. Boldog öreg te, hogy a javaid kezeidbe maradnak,

S ez neked épen elég, bár szikla takarja helyenként,

És iszapos mocsarak kákája tenyész legelődön.

Nem ronthatja meg a juhodat soha nem taposott fű,

50 Nem tizedelheti meg szomszéd nyájak nyavalyája.

Boldog öreg te, hogy itten, a jól ismert patakok közt

S szent források alatt élvezheted a hűvös árnyat.

Itt ama fűzfá-sövényt, hol a szomszéd mesgye huzódik,

Hyblai méheknek raja zsongva borítja naponta,

55 S szunnyadozás közben szelid álmod hint a szemedre.

Itten a szikla tövéen fog nótázgatni kapásod,

Turbékolni neked fog örökre szerette galambod,
S gerléd is te neked nyögdecse a szil tetejéről.

T. Mondhatom is, hamarább legelészhet a szarvas a vízben,
Tengerből a halak szárazra előbb igyekeznek; 60

És hamarább ihatik, bebolyongva hazátlan a földet,
Német a Tigrisből, vagy parthus a gall Ararisból:
Mintsem az ő arczát kitörölje akármi szivemből!

M. Mink pedig útra kelünk: egyik Afrika szomju homokján,
Más Scythiában, avagy Cretán, hol zúg az Oaxes, 65

Más a világ végén települ meg, a britt szigeteknél.
Látom-e még egykor, sok idő múltán, a hazámat,
Látom-e kis kunyhóm begyepelt szalmás fedelével?
Lesz-e kalász a mezőn itt-ott, ha megint hazatérek?

E gyönyörűn művelt szántóföld gaz katonáé, 70
Barbáré e vetés: mily sorsra jutott a viszálytól

Mind a szegény polgár, ime, kik számára vetettünk!
Így olts hát körtét s ültess szőlőt, Melibœus!

Hát csak előre, szegény kecskék, jobb sorsuak egykor,
Nem látlak soha már titeket barlang lugasából 75

Sziklahegyek gyepes oldalain mászkálva legelni;
Nem dalolok többé ti közöttetek, és ti se fogtok
Tépni szemem láttára füvet, se luczerna-virágot.

T. Mégis ez egy éjjelt gyere töltsd nálam, Melibœus,
Zöld, puha fűágyon: pompás almát vacsorálunk, 80

Jóízű gesztenye is csak akad, tetejébe elég sajt.
Nézd, a közel majorok kéményén füst gomolyog már,
S mind hosszabban esik le magas hegyeinkről az árnyék.

II.

Megtetszett Corydon pásztornak a csinos Alexis,
Hajh, de reménytelenül szereté szemefényit urának.
Így csakis azt teheté, hogy a bükköst bújta szünetlen,
S ottan az árnyatadó lombsátor alatt, a magányban
5 Szórta hiába üres panaszát hegyek- és ligeteknek:

Semmibe sem veszed-é dalaim, te kegyetlen Alexis?
Nem könyörölsz rajtam? mért kínoz egész a halálig?

Mostan a jószág is hűvös, árnyas helyre törekszik,
S meghúzódik a zöld gyíkocska a csipkebokorban;

10 Thestylis is hagymát, kaprot s más jó füveket szed
A nagy hőségtől már ellankadt aratóknak.

Én meg a déli napon míg téged epedve kereslek,
Árva tücsök cziripel hívó szavaimra az erdön.

Nem lett volna-e jobb Amaryllis büszke haragját
15 S fitymáló szavait türnöm? vagy a barna Menalcast,
Bőre ha szinte egész feketés is, míg te fehér vagy?

Szép gyermek, ne nagyon bizakodj el, megcsal a látszat!
Lám, a sötét violát szedik, ám a fehér fagyal elhull.

Szóra se méltatván, mi vagyok, nem kérdeed Alexis,
20 Mily gazdag; tejelő nyájamnak nincs szeri-száma:

Száz anya-barányom legelész Trinacria földjén,
Asztalomon friss tej van nyáron s tél idején is.

Úgy dalolok, mint szokta, mikor hazatére a nyájjal,
Thebai Amphion Aracynthuson, Attica földjén.

Annyira csúf se vagyok: minapában a vízbe tekinték, 25
Szélesend volt, láttam magam a tenger sima tükrén,
S elhiheted, Daphnis se különb, ha sosem csal a képünk.

Mért is nincs kedved velem élni a csúnya mezőkön,
Lakni kicsiny kunyhó fala közt, szarvasra vadászni,
S hajtani vélem a sok gödölyét ki a zöld legelőre! 30

Ketten utánoznók majd Pant dalainkban az erdőn,
[Pan kötözött legelőbb nádszárakat egybe viasszal,
Pan, a ki a nyájnak s pásztornak a gondviselője.]
Mért szégyelnéd hát ajakadhoz emelni a sipot?
Látod, Amyntas mit nem adott vón, hogy betanítsam! 35

Van nekem egy furulyám: hét nádszár összeragasztva
S mind máshangu, nekem Damoetasunk maga adta
Élete vége felé: «Legyen a te kezedbe utánam!»
[Így szólt Damoetas, s irigyelte a balga Amyntas.]

Hát még kecskegidám! veszedelmes sziklaszorosban 40
Leltem a két kicsikét, ma is itt-ott rajt' a fehér folt;
Néked tartogatom, — megszopnak két juhot egy nap.

Thestylis is kért már, hogy övé legyen a kicsi jószág,
S néki adom csakugyan, ha neked nem kell ez ajándék.

Jőjj ide, szép ifjú: nézd, ott közelednek a nymphák, 45
Szép liliomkosarak kezeikben; Nais, a szép is
Sok halovány violát leszakaszt, mákfőt a virághoz,
Nárczist, illatosat szed s fűz koszorúba tenéked;

Ott van az illatozó sok fű, megrakva fahéjjal,
 50 Sárga virágokkal vegyesen, meg a kik liliommal.

Én magam a hamvas birset szakitom le a fáról,
 Gesztenye is lesz majd, a mit úgy szeretett Amaryllis;
 Sárga megért szilvám almánál többre becsülöm;
 Még a borostyánt is leszakasztom, utána a myrtust:
 55 Együve kötve remek bokréta kerül ki belőle!

Együgyü vagy, Corydon: mindezt nem nézi Alexis,
 S bármily ajándékod, csak túltesz rajtad Iollas.

Jaj de bolond vagyok én! már vége a józan eszemnek:
 Ím a virágra szelet küldtem, vadkant a patakra.

60 Mért futsz esztelenül? maga Páris lakta az erdőt,
 Sőt még istenek is. Hadd lakják Pallas a várban,
 Mit maga épített: mi becsüljük többre az erdőt.

Farkas kell az oroszlánnak, kecskét les a farkas,
 Kecske luczernavirág fele megy szívesen, Corydon meg
 65 Téged ohajt egyedül: mindenkit a vágya vezérel.

Nézd, haza tart a tinó, ott csüng le nyakán az ekéje,
 Már a lenyugvó nap hosszúra növeszti az árnyat,
 S én itt vergődöm: van-e mérték a szerelemben?
 Jaj Corydon, Corydon te, mily ostobaságra törekszel!

70 Félig vágva maradt venyigéd a szilfagalyak közt;
 Inkább arra legyen gondod, mire nógat a szükség:
 Fonj inkább valamit gyékényből, vagy puha sásból...
 Majd lelsz mást eleget, ha meg is vet téged Alexis!

III.

MENALCAS. DAMOETAS. PALEMÓN.

M. Mondsza te, Damoetas, ki e nyáj ura, tán Melibœus?

D. Nem, hanem Aegon; ő maga bizta reám a napokban.

M. Jaj, ti szegény juhaim! míg tőlem féltve Neaerát

Csak körülötte forog gazdátok, epedve utána:

Addig ez új pásztor százszor megfejne naponként;

Elsenevésszik a nyáj s nem kap tejet a kicsi bárány.

D. Lassan a testtel, öcsém, ha legénybe akarsz belekötni!

Tudjuk, az úr mit akart — görbén is nézte néhány bak —

Ottan a barlangban, hol a nymphák jól kinevették!

M. Meglehet, akkor volt, a mikor dolgozva Miconál

Rossz sarlónkkal a fát s szőlőhajtást nyesegettük.

D. Hát mikor összetöréd Daphnis nyilait, meg az íját,

Itten a vén bükkös közelébe, te balga Menalcas?!

Fájt érette szived, látván a kicsinyke gyereknél,

S ártani nem tudván, meghaltál volna dühödben.

M. Mit tegyen akkor az úr, ha ilyet mer holmi gazember?

Azt se hiszed, te zsvány: láttam, hogy loptad a kecskét

Damontól, pedig úgy ugatott a kutyája Lycisca!

Persze kiáltottam: «Vajh, merre szökött ki a ficzkó?

Tityrus, összetereld a juhót!» . . . te a sásba lopóztál.

D. Mintha nem is tudnád, hogy Damon a bakkal adósom:

Hisz dalversenyben győztem le kicsinyke sipommal.

Az jogosan csak enyém, hiszen ő maga nékem ígérte;

Mit teheték, ha utóbb nem akarta kiadni magától?

M. Őt te legyőzted vón? hát volt-e kezedbe valódi

Pásztorsíp? A keresztutakon bizonyára te szoktál

Fülsértő füttyülön nótákat eresztetni szélnek!

D. Jó, hát mindketten tüzzünk valamit ki jutalmúl,

S döntsön a versenyzés; van üszöm ellen kifogásod?

- 30 (Két borjút szoptat, magam is kétszer fejem őt meg.)
 Im felajánlom előbb: nos mondd, te mit adsz, ha legyőzlek?
M. Már én nem mernék semmit se lekötni a nyájból:
 Otthon az édes apám, meg a mostoh' anyám az egészzet
 Kétszer is olvassák napjában, ez a gödölyét is.
- 35 Ámde, (ha már igazán elment az eszed,) felajánlom
 Ékes bükkpoharam, drágább bizonyára üszödnél:
 Isteni Alcimedon faragá művészi kezével,
 Mesterileg vésett szőlő kanyarúl körülötte,
 Kúszó lombja között haloványzölden fut a repkény.
- 40 Két kép rajta: Conon s — hogy nem jut eszembe a másik,
 A ki leírta nekünk az egekbeli csillagok útját,
 S hogy mely időtájban kell szántani, vetni, aratni.
 Még sosem érinté ajakam, rejtekhelyen őrzöm.
D. Kettős serlegemet szintén csak az ő keze véste,
- 45 Diszlevelek futnak mindkét oldalt a fogóján,
 Orpheus áll közepütt s a hogy indul utána az erdő;
 Én sem használtam sohasem, féltékenyen őrzöm:
 Nincsen okod, poharad dícsérve, lenézni üszőmet.
M. Tőlem ugyan mostmár nem igen szabadúlsz; te akartad!
- 50 Hát bíró ki legyen? Jókor jön emerre Palæmon.
 Majd nem fogsz ezután versenyre kihívni akárkit.
D. Rajta, ha tudsz hozzá; készen vagyok a viadalra,
 Félni sosem szoktam! Te pedig hallgatva Palæmon
 Minden hangra figyelj (a dolog nem holmi gyerekség).
- 55 **P.** Fel, fel, dalra tehát! üljünk le a jó puha fűre.
 Most zöldült ki mezőnk s kezdnek fakadozni a fáink,
 Erdőnk lombosodik, mily szép, gyönyörű is ez évszak!
 Kezdd el Damoetas, azután folytasd te, Menalcas,
 Egyik a másik után, mivel így kedvellik a múzsák.
- 60 **D.** Kezdd, múzsám, Jupitert dícsérni, a végtelen istent;
 Ő teszi termővé földünk s hallgat dalaimra.

M. Phoebus az én segitőm, így tiszteletére borostyán
S rózsaszínű jáczint kéznél van minden időben.

D. Almával hajigál engem pajkos Galateám,
És fut a fűzfa alá, s int, menjek el én is utána. 65

M. Én hozzám maga jó az, a kit szeretek, kis Amyntas,
Ismeri őt a kutyám jobban, mint Delia léptét.

D. Készen ajándékom szeretőmnek: már kiszemeltem
Jó magam azt a fát, hol a gerlicze rakja a fészket.

M. Többet is áldozok én: a fiúnak tíz aranyalmát 70
Hoztam az erdőről s holnap küldök neki újra.

D. Hányszor s mily szavakat rebegett Galatea nekem már!
Csak legalább egyet vigyetek, szellők, fel az égbe!

M. Mit használ nekem az, hogy nem gyüölpsz te, Amyntas,
Hogyha vadat kergetsz, míg én csak tartom a hálót?! 75

D. Phyllist küldd születésemnek napjára, Iollas;
Jó magad akkor jöjj, ha üszőt vágunk aratáskor.

M. Phyllis már az enyém: hogy sírt a szegényke utánam,
S mint mondá neki: «Ég veled immár, édes Iollas!»

D. Farkas, akolra: veszély, mint zsenge növényre a zápor, so
Fára erős szélvész, én rám Amaryllis épéje.

M. Kell a vetésre eső, kell áfonya gyenge gidának,
Vemhes jószágnak fűz jó, — de nekem csak Amyntas.

D. Pollio múzsámat, bár egyszerű, kedveli mégis:
Pieridák, ti üszőt fogtok neki érte nevelni. 85

M. Pollio verseket ír maga is, bika illeti őt meg,
Mely szarvval támad s homokot szór, rúgva a földet.

D. Pollio, a ki szeret, pályádat fussa meg ő is;
Nékie méz folyjon s a szederből is csupa balzsam.

90 **M.** Mævius és Bavius versét a ki meg nem utálja,
Fejje meg a bakot az, vagy fogja igába a rókát.

D. Kötni akarnátok csokrot, szedegetni számóczát:
Fussatok el, fiaim, mérges kígyó van a fűben.

M. Lassabban, juhaim: nem jó közel érni a parthoz;
95 Nézzétek csak a kost, most is szárítja a gyapját.

D. Hajtsd el, Tityrus, a kecskét jó messze a víztől:
Majd kimosom, ha időm lesz, jó magam ott a patakban.

M. Hűs árnyékba a nyájt, gyerekek; ha a tőgye kiszárad,
Mint a minap, keveset se fogunk majd fejni belőle.

100 **D.** Nézd már azt a bikát, legelőnk dús, mégse gyarapszik!
Őt is, mint az urát, szerelemnek kinja emésztí.

M. Nézd az enyém: már csontja zörög, pedig egy se szerelmes
Nem tudom én, a juhom megverni ki szokta szemével.

D. Mondd csak, a föld kerekén mely tájon terjed az égbolt
105 Három rőfre csupán? Fejtsd meg, s maga léssz nagy Apollónk

M. És ha te megmondod, hol láthattál a virágra
Írva király-neveket: Phyllisről örökre lemondok.

P. Jól van, elég volt már, nem döntök el ekkora versenyt;
Érdemesek vagytok mindketten a díjra; különben

110 A ki szeretkezik, az számoljon előre a bajjal.

Teltig ivott a mező: zárjátok el azt a csatornát.

IV.

Zengj múzsám magasabb tárgyat már Siciliánál!
 Nem mindenki ohajt cserjét s alacsony tamariskát;
 Vagy ha berekről szólsz, méltónak ítélje a consul.

Itt az idő, a mit a cumæi Sibylla jövendölt;
 Átalakúl a világ, új s nagy korszak születendik.

5

Visszajön újra a Szűz, meg az ősi Saturnus uralma;
 Mert csoda új ivadék száll földre alá a nagy égből.

Csak te segítsd e fiút a világra, te tiszta Lucina:
 Véle fog a vaskor mielőbb feledésbe merülni
 És az arany születik: már itt van uralmad, Apolló.

10

Ép te leszel consul, mikor e szép korszakot éljük,
 Pollio, a nagy idők te veled kezdődnek a földön;

A te uralmad alatt, ha marad nyoma régi hibáknak,
 Vége leszen, s szabadúl földünk az örök remegéstől.

Élete oly gyönyörű, a minőt csak az istenek élnek,
 Látja a hősokeket és hősök közepette magát is.
 Ősi erényekkel kormányoz a béke honában.

15

Ám a szegény földtől eleinte sovány az ajándék:
 Felkésző repkény, a mit adhat, közte gyökönke,
 Majd az acanthusszal vegyesen vizirózsa tenyészik.

20

Duzzadoz a kecskék tömlője, mikor haza mennek,
 Nem rémül a barom, ha felé megy a szörnyű oroszlán.
 Kedveskedve neked, rózsát fog hajtani bölcsőd.

A mérges kígyó s a halálos fű elenyészik,
25 S megterem útfelen is majd balzsama Assyriának.

Majd, mihelyest követed nagy tetteit édes apádnak,
S tudni fogod, mi a hősi dicsőség és a vitézség:

Lassan lenge kalász hullámszik a sárga mezőkön,
Megművelés nélkül érett fürt függ le a tőkén,
30 És a kemény tölgyből csepegő mézet nyer az ember.

Mégis megmaradand emléke a régi hibának,
Ez biztat, hogy a tengereket járjuk be hajónkon,
Építsünk falakat s szántsuk fel ekével a földet.

És megújúl Tiphys, megújúl Argo, kivel együtt
35 Válogatott hősök mennek; megújúlnak a harcok,
S Trója alá ismét kivonúl majd a nagy Achilles.

Ám mikoron lassan már férfiuvá gyarapodtál,
Nem kél már a hajós se a vízre fenyőfa-hajóján,
Mindenhol mindent terem a föld: nincs csere többé.

40 Nem vágyik se kapára a föld, se kaczorra a szőlő,
Nem kínozza erős földműves igával a barmot;
Nem szükség ezután színesre befesteni gyapjút,

Szép bíborpirosan legelész a mezőkön a bárány,
Majd bíborgyapját sáfránysárgára cseréli,
45 S a legelő juhokat megfesti magátul a sandyx.

És az örök sorsnak hű képviselői, a párkák
Mind így szólnak: «Ilyen nagy időket fonjatok, orsók!»

Itt az idő, Jupiter nagy kincse, kegyeltje az égnek,
Késedelem nélkül töltsed be dicső hivatásod!

Nézz a világegyetem remegő nagy boltozatára, 50
Nézz le a földre, tekints a vizekre, tekints az egekre,
Nézz le reá s minden fog örülni a drága jövőnek!

Vajha megérhetném életben e boldog időket,
Vajha maradna erőm méltón elzengeni munkád:

A thrák Orpheuson diadalt nyernék dalaimmal, 55
Linuson is, pedig ennek az apja segíthet, Apolló,
Orpheus az pedig a szép Calliopea szülötte.

Ó akkor, ha velem maga Pan versenyzene, mégis
Arcadiában is engem ítélne nyerőnek a bíró!

Jőjj gyermek, mosolyogva tanúld ismerni anyádat: 60
Tíz hónapja viselt gyötrő fájdalma megenyhül.

Csak mosolyogj s rád is szüleid, másképp sohasem vár
Istenek asztala, sem pedig istennők nyoszolyája.

V.

MENALCAS. MOPSUS.

Me. Nos Mopsus, miután már összehozott a szerencse,
S jól játszol könnyű sipodon, dalhoz magam értek:

Mért ne heverhetnénk le e szép szilfás mogyorósban?

Mo. Illő hallgatnom te reád, korosabbra, Menalcas!

Mindegy, akár szellő-lengette hűvösben ülünk le, 5

Vagy barlangba megyünk inkább. Nézd, épen amottan
Fonta körül üregét itt-ott indával a szőlő.

Me. Itt a hegyek közt nincs versenytársad, csak Amyntas.

Mo. Persze, hogy is ne! hisz ő Phœbusszal mer vetekedni!

10 *Me.* Kezdd te előbb, Mopsus! Zengjed Phyllist, a szerelmest,

Majd a derék Alcont, vagy a Codrus pörlekedését.

Fogj hozzá; legelő gödölyéd bízd Tityrusodra.

Mo. Már csak azon kezdem, mit a bükk héjába bevéstem,

Párversekbe szedett dalomat minapába csináltam,

15 Majd akkor jöjjön versenyre ki vélem Amyntas!

Me. Annyi — szavamra — igaz, hogy olyan melletted Amyntas

Mint hajló fűzág az olajfák zöld ligetében,

Vagy bibor-rózsák közepett a szerény ibolyácska.

Hagyjuk a dicsérő szavakat, fiam: itt van a barlang.

20 *Mo.* Megsiraták Daphnist, holtán keseregve, a nymphák,

(Láttátok mogyorós cserjék s patakok) mikor anyja

Általölelte fiát, a hideg tetemet, panaszával

Sorra megátkozván a kegyetlen eget s a nagy istent.

E napokon nyáját nem igen hajtotta itatni

25 Senki hűvös patakok mellé, nem akarta meginni

Jószágunk a vizét, a füvet-szénát se kívánta.

Rengeteg erdőkből zúgó hangok bizonyítják

Daphnis: még az oroszlán is siratá kimulását.

Örmény tigriseket Daphnis fogatott kocsijába,

30 Körtánczot Daphnis hozza Bacchus tiszteletére,

Hajlós vesszőit koszorúzva borág levelével.

A fákat szőlő teszi széppé, fűrtök a szőlőt,

A nyáj disze bikánk, a vetés gazdag mezeinké:

Így voltál tieid szépsége; mióta letüntél,

35 Nem gondol mezeinkre Pales, ott hagyta Apolló.

Ott, hol igen gyakran gyönyörű árpát vetegettünk,

Most hitvány rozsnok s henye fű burjánzik a földön;

Lágy selymes violák s a piros nárcziska nyomában

Most száraz kóró s tövises gyom ütötte fejét fel.

40 Szórjátok be, fiúk, falevéllal a földet, a forrás

Hűs árnyékba legyen (hiszen ezt maga Daphnis akarja),
Dombot emeljetez ott, s írjátok rája e verset:

«Itt nyugszik Daphnis, ligetünknek hírneves ifja, [nyáj!]
Pásztor a szép nyájnak, maga még szebb, mint az egész

Me. Éneked oly kedves hallgatni, te isteni költő, 45
Mint szunnyadni mezőn, ha kifáradtunk, s a melegben
Oltani szomjunktat hűvös forrás italával.

Már is utólérted sipodon s dalaiddal a mestert.
(Ó boldog gyermek, te jövedesz a sorban utána.)

Válaszul énekemet, ha olyan gyarló is, azonban 50
Elzengem, vágván fölemelni a csillagos égig
Daphnisomat, ki előtt én sem voltam legutolsó.

Mo. Már mi szerezne nagyobb örömet nékem szavaidnál?
És amaz ifju nagyon méltó dalainkra, különben
Verseidet Stimichon régen dicséri előttem. 55

Me. Fénynyel övezve tekint a lakatlan Olympus öléről
Daphnis a lába alatt lebegő felhőkre s az égre.

Tőle gyönyör teli el ligetünket a messze határban,
Pant, meg a pásztorokat, meg a számtalan erdei tündért.
Farkas a nyájra sosem tör már, szarvas se remeghet 60
Hálótól: a szelid Daphnis nyugodalmat ohajtott.

Elragadó szózat tör a fák-koszorúzza hegyekről,
A sziklák s a csalit dalokat zengnek fel az éghez:
«Istenné vált ő!» — mind ezt harsogja, — «Menalcas.»
Légy kegyes és áldott! ime négy oltárt felajánlunk: 65
Phœbusnak kettőt, kettőt a te tiszteletedre.

Korsót tiszta habos tejjel négyet tesztek arra
Évenként, azután kettőt tele tiszta olajjal;
És a mi fő: vidám lakomát tartok sok itallal,
Bent a kemenczénél télen, fa alatt aratáskor, 70
Serlegsámra adok Chios jóféle borából.

Damoetas s Aegon, ama cretai, dalra fakadnak,
Közbe satyr-módon tánczot jár Alpheisibœus.

S így marad az mindég, mikor ünnepi áldozatunkat
 75 Nyújtjuk a nympháknak s a mikor járjuk mezeinket.
 Míg vadkan maradand erdőkben s hal vizeinkben,
 Míg a tücsök harmat-cseppet s nektárt kap a méhe:
 A te neved, híred s a dicsőséged nem enyészik.
 Úgy tesz a földművelő fogadást évente Ceresnek
 80 S Bacchusnak, mint fog te neked, s te betöltöd a vágyát.

Mo. Énekedért méltón megajándékozni ki tudna?
 Kellemesebb, gyönyörűbb az a halk szellő-susogásnál,
 S szebb annál, mikor a zuhogó hab a parthoz ütődik,
 Vagy mikor a sziklás völgyekbe csörög le a csermely.
 85 **Me.** Néked ajándéku! felajánlom kis furulyámat,
 Ez zengé: «Tetszett Corydonnak a csinos Alexis,»
 S «Mondsza te, Damœtas, ki a nyáj ura, tán Melibœus?»

Mo. És te fogadd szívesen tőlem szép, ritka növési
 Rézfejű fütykösömet; hányszor kívánta hiába
 90 Antigenes (ki pedig kedves vala akkor előttem)!

VI.

Istennőnk művelé legelébb a syracusi verset,
 Ő, ki nem átallá a berekben lakni: Thalea.
 Én a mikor harczot zengtem s fejedelmet, Apolló
 Megrázzván fületem, szólt: «Tityrus, arra ügyelj, hogy
 5 Jól legelészszen a nyáj, zengj róla, ne törj magasabbra.»
 (Jól tudom én, Varus, hogy elég ember van a földön,
 A ki dicsőséged s vérharczod rendre megírja),
 Megkísérlem azért nádsípon a pásztori múzsat.
 Megbízásra teszem. Mégis, ha akadna szerelmes,
 10 Kít mulattat ez is: csak rólad szól tamariskánk,
 Rólad zeng a berek, Varus; Phoebusnak is akkor
 Lesz kedvesb ez a vers, ha neved vagyon írva reája.

Rajta tehát, múzsák! Chromis és Mnasyllós, a faunok,
Silenust barlang küszöbén álomba találták.

Nagyra dagadt erein meglátszik a tegnapi mámor, 15
Szerte esett az imént ékes koszorúja fejről,
Ám korsója fülét még tartja kezében erősen.

Arra felé menvén, (az öreg gyakran csalogatta
Dallal) hát a kezét koszorújával kötik össze.

Hozzájok, remegő gyerekekhez, im Aegle szegődik, 20
Aegle, a leggyönyörűbb najád, s az öreg felocsúdván
Látja, hogyan festik be szederrel a homloka táját.

Elmosolyogja magát a cselen s szól: «Nos, mire jó ez?
Oldjatok el, fiaim; tréfának elég legyen ennyi.

Halljátok dalomat jutalomnak, a hogy megigértém; 25
Ennek másat adok.» S mindjárt hozzáfog a dalhoz.

S íme, ütemre hogyan tánczolnak a faunok, a sok vad,
Mint mozdúl a komoly tölgy s cserfa a hegy tetejéről;

Phœbusnak sem örül úgy a parnassusi szikla,
Ismarus és Rhodope se csodálja meg annyira Orpheust. 30

Mert elzengte, miként tömörültek a végtelen ürben
A földnek, víznek, levegőnek a részei egygyé,
S elmondotta, miként jöve létre ez őselemekből
A folyadékszerű tűz s minden, maga még a nagy ég is;

Mint tömörült a talaj s hajtá Nereust a vizekbe, 35
S napról-napra tovább hogy s mint alakultak a testek.
Csak bámúlja a föld, hogy im új nap fénye ragyog rá,
S látja a fent magasan járó felhőt leszakadni;

Vagy mikor erdőket veszen észre tenyészni először,
 40 S kóborló vadakat nagy rengetegek közepében.
 Pyrrhának köveit veszi sorra, Saturnus uralmát,
 Kaukazi sast azután s a tüzet hogy orozta Prometheus.

Herculesen folytatja, miként kiabála Hylasra,
 A ki a vízbe esett s neve hogy visszhangzik a partról;

45 Pasiphaén van a sor, ki epedve tekint a gulyára:
 Kedvre deríti azért egy szép, simaszőrű bikával.

Jaj, te szegény hajadon, milyen esztelenül cselekedtél!
 Proetus lányi is azt hitték, hogy bógnek, azonban
 Szégyenszemre bikát nem eresztene egy se magára,
 50 Jóllehet a nyakukat már féltik a durva igától,
 És sima homlokukon szarvat tapogatva keresnek.

Jaj, te szerencsétlen hajadon, hegyeket bebarangolsz:
 Ő meg szép derekát a selyem-jáczintra lehajtva
 Tölgy árnyékában legelész kedvére a fűben,
 55 Vagy másat kerget; van elég. «Föl, cretai nymphák,
 Zárjatok el hamarost valamennyi csapást a berekben,

Hadd lássuk, ha talán véletlenül erre találna
 Jönni élénkbe bikám, legalább nyoma; jaj, de ki tudja,
 Nem vitték-e tovább legelés közben vagy egyébkor
 60 A nyájból idegen tehenek gortyni akolba?!»

Majd meg a Hesperidák almáját vágyva csodáló
 Lányról zeng; azután Phaethon testvérei jönnek,
 Kik mohos égerfák lettek szép, karcsu derékkal.

Majd elzengte, miként vezeté hegyes Aoniába
 65 A Permessustól Gallust egy múzsa magával,

Es hogy előtte miként állt fel Phœbus kara tüstént;
 És hogyan inte felé Linus, maga isteni dálnok,
 Tarka virág- s haragos repkény-koszorúzta fejével:

«Jöszte, fogadd e sipot, neked adják imhol a múzsák,
 Mit hajdanta csupán csak Hesiodusnak adának, 70
 Hogy vele még a kopasz fát is leigézza a hegyről.
 Most te keletkeztét zengd Gryneus ligetének,
 Hogy ne legyen berkünk, mit többre becsüljön Apolló.»

Mondjam-e, mit művelt Nisusnak Scylla leánya,
 Száz uगतó szörnyet kötvén fel hóderekára, 75
 Örvényébe miként csalogatta hajóid, Ulixes,
 S hogy tépték a kutyák széjjel remegő evezősid?

Majd elmondta, hogyan vált Tereus banka-madárrá,
 Nékie mily lakomát ad ajándékul Philomela,
 És hogy emez mint szállt a magános, puszta helyekre 80
 S mint repkedte körül szomorú szárnyán kicsi házat.

Szóval mindenről, a miket Phœbus kitalálhat,
 A mit az Eurotas hallott s betanúlt a borostyán,
 Zengett ő, (a dalok hangzottak a völgyben az égig),
 Míglen a nyájaikat számlálva okolba terelték, 85
 Mert egyszerre sötét alkonyba borúlt az Olympus.

VII.

MELIBCEUS. CORYDON. THYRSIS.

M. Egyszer a míg Daphnis susogó tölgyesben időzött,
 Összeterelte a nyájt Corydon s Thyrsis körülötte;
 Ez juhokat hajtott, Corydon kecskét, teli tögyüt,

- Mindkettő javakorbeli és igaz arcadi ifjú,
 5 Értik is a dalolást s készek versenyre kiállni.
 Én azalatt a kicsiny myrtust óván a fagyoktól,
 Eltévedt nyájam vezetője, a bak; odanézek,
 Hát Daphnist látom. Rám néz s ilyen inte magához:
 «Jer szaporán, Melibœus, im itt van a bak s gödölyéid;
 10 És ha elég az időd, heveredj le, pihenj meg az árnyban.
 Errefelé jönnek vizet inni bikáim a réten;
 Zöld náddal borított part közt foly a Mincius itten,
 S hallatszik Jupiter szent fájából ki a méhraj.»
 Phyllisem, Alcippém sohasem volt, a ki bezárja
 15 Otthon a nem tejelő juhokat; már most mibe fogjak?
 Itt meg nagy verseny készül Thyrsis s Corydon közt.
 Végre is a játék kizavarta fejemből a gondot.
 Hozzáfogtak azért felváltva dalolni, sipolni;
 A múzsák akarák, hogy e versmód jusson eszökbe.
 20 Megkezdé Corydon s Thyrsis folytatta a nótát.

- C.** Úgy ihlessétek dalomat, ti, libethrusi múzsák,
 Kedveseim ti, miként Codrusnak, (a kit maga Phœbus
 Győz le csak a versben), ha pedig nem elég tudományom:
 E szent fára fogom felakasztani kis furulyámat.
 25 **T.** Arcadi pásztoraim, repkényt a poéta fejére,
 Így, az irigységtől hadd pukkadjon meg e Codrus;
 Vagy ha felette dicsér, tegyetek koszorúmba gyökönkét,
 Meg ne találja gonosz nyelv sértni a majdani költőt.

- C.** Delusi istennő, a kicsinyke Micon felajánlja
 30 Néked e vadkanfőt s eme vén szarvas koronáját.
 És ígéri: neked sima márványszobrot emeltet,
 Szép biborsaruval, ha kegyed kíséri tovább is.
T. Nem vártál egyebet korsó tejnél, se lepénynél
 Évenként Priapus, ki szegény kertekre vigyázol.

Márványszobrocskád vala eddig, másra nem is telt; 35
 Ám a jövő ellés sikerüljön: aranyra cseréllek.

C. Hyblai mézfűnél édesb gyönyörű Galateám,
 A kihez a hattyú se fehér s nem karcsu a repkény:
 Jöjj hozzám, a mikor lepihent az akolban a nyájam,
 Jöjj, ha csak egy piczikét gondolsz Corydonra, keresd fel! 40
 T. Én pedig úgy keserűbb legyek a sardínai fűnél,
 Durvább, mint a tövis, ne legyek becsesebb a hinárnál,
 Hogyha egy esztendő van olyan hosszú, milyen e nap.
 Jóllakhattál már, te falánk jószág, mehetünk hát.

C. Álomnál szelidebb füvek és ti mohos patakocskák, 45
 És ti szederbokrok, hűvös árnynyal omolva feléjök,
 Védjétek juhaim nyárfordulásakor a naptól;
 Itt az erős hőség, már szerte rügyeznek az ágak.
 T. Tűzhely ez itt mindég, tele tűzzel s gyantafenyővel,
 Itten örök feketék mindütt a koromtul az ajtók. 50
 Már mi csak úgy félünk Boreas zúzos hidegétől.
 Mint nyártól a csikaszk farkas, patakocska a parttól.

C. Gazdagon áldva mered föl a gesztenye és a boróka,
 Fája alatt a gyümölcs szétszórva hever tömegestül;
 Most minden mosolyog, de ha elmegy a bájos Alexis 55
 Itt hagyván hegyeink: kiapad, meglásd, a folyó is.
 T. Szárazon áll az ugar, fű fonnyad a rossz levegőtől;
 Liber az árnyékot szőlődombokra nem adja:
 Ám Phyllis ha közelg, az egész berek újra kizöldül,
 Áztatván Jupiter földünk áldásos esővel. 60

C. Alcides nyárfát kedvel, szőlőket Iacchus,
 Myrtust a gyönyörű Venus és repkényt maga Phœbus,
 Phyllisnek mogyoró tetszik; s míg fogja szeretni,
 A mogyorón diadalt nem ül a myrtus, se a repkény.

65 **T.** A kőris legszebb ligetekben, cirbolya kertben,
Nyárfa folyók partján, a hegyek tetején a fenyőfa :
Ám takaros Lycidas, ha velem gyakrabban időznél,
Elbújhatna bizony melletted a cirbolya, kőris.

M. Emlékszem : Thyrsis leveretve hiába vitázott.
70 Én meg azóta hívom Corydont igazán Corydonnak.

VIII.

DAMON. ALPHESIBŒUS.

Pásztorversenyetek, jó Damon s Alphisiboeus,
Kiknek a nótáját, legeléssel mit se törődve,
Úgy hallgatta a nyáj, a hiúz bámulva figyelt rá,
S visszafelé törvén a folyók, hallgatni megálltak :
5 Versenyetek dalolom most, Damon s Alphisiboeus.

És te dicső, ki egész a Timavus sziklaöléig,
Sőt messzebb, illyr partok közelébe jutottál :
(Eljön-e még az a nap, hogy tetteid én dalolandom ?
S vajh, szabad-é egyedül nékem hirdetni világgá,
10 Hogy csakis a te műved, mire büszke lehetne Sophocles !
Múzsámnak te magad légy kezdete, vége,) fogadd el
Tiszteletedre írott dalomat, s engedd odatűznöm
Homlokodon ragyogó diadalmi babérhoz a repkényt.

Még csak alig szakadoz sűrű köde a hűvös éjnek,
15 S a kora harmattól puha fünek örül az egész nyáj :
S már belekezd Damon, rádőlve olajfokosára.

D. «Ébredj már hajnal, megelőzve szerette napunkat,
Kedvesemet, Nisát siratom, bánkódva szerelmén

Mostan is én s végsőt sóhajtva tekintek az égre,
Bár rajtam sohasem segített igazán az imádság. 20

Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám!

Mænalus erdőktől hangos, fenyves-susogástól
Zúg mindég, eleget hallhat pásztor-szerelemről
És Panról, ki előtt furulyán még senki se zengett.
Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám! 25

Nisa a Mopsus ölen: gondoltad volna-e, szívem?
Már ezután az igát griffek húzzák a lovakkal,
S egy forrásra megyen remegő kicsi őz a kutyával.
Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám!
Vágj mihamar fáklyát, Mopsus: közeleg feleséged;
Szórd a diót: feljött örömedre az esteli csillag. 30
Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám!

Ó méltó férjnek neje, más már semmi előtted,
Útálod sipomat, kecskémmel mit se törődöl,
Borzas a szemboltom, hosszúra vadúlt a szakállam;
Azt hiszed, isteneink közt nincs, ki törődne bajunkkal?
Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám! 35

Emlékszem, kicsi lány voltál, mikor én mutogattam,
Hol szedhetsz hamvas körtét kertünkben anyáddal.
Akkoriban kezdtem tizedikre a második évem;
Már akkor lenyuló galyat a földről is elértem.
Rád néztem s odalettem, a vágy eszemet kicserélte.
Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám! 40

Most tudom én, mi Amor. Sziklán hozták a világra
Őt Tmarus és Rhodope, vagy a messze lakó garamantok,
Mert e gyerek nem ütött mi reánk, más fajzata, vére.

Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám!

Őrjöngő szerelem mocskolta kezét az anyának
 Gyermoke vérével : gonosz egy anya vagy te, kegyetlen,
 50 És a kegyetlen anyán nem e rossz gyerek ül diadalmat?!
 [O gonosz a szerelem s vérengző vagy te anyának.]
 Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám!

Mostan akár farkas juhaim kikerülje, virúljon
 Égerfán nárczis, tölgyfán aranyalma teremjen,
 55 Vagy tamariskámnak kéréget duzzaszsa borostyán,
 És hattyút a bagoly győzzön le, legyen maga Orpheus
 Tityrus a ligeten, tenger fenekén meg Arion.
 Mænaluson termett nótát zengjünk, furulyácskám!

Nyeljen hát mindent el a víz! Ég véletek, erdők:
 60 Már ugrom lefelé e magas hegyről a habokba;
 Végső áldozatul e legyen meg a haldokolótól.
 Mænaluson termett nótánk végezd, furulyácskám!»

Így Damon; de miként zengett rá Alpheisiboeus,
 Mondjátok magatok, múzsák, nem bízom erőmben.

65 **A.** «Vigyj ki vizet, felövezd oltárom gyapjuszalaggal,
 Gyújts meg alatta kövér füveket s jóillatu tömjént,
 Hűtlen kedvesemet fogom ezzel visszaigézni,
 S búbajos dallal; csakis ez kell már a varázshoz.
 Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist!

70 Hold elhagyja egét bűvös szavaidra; varázstól
 Láttá kísérőit mind átváltozni Ulixes
 Circenél, s a varázs szótól megpukkad a kígyó.
 Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist!

Háromszor kötöm át képed háromszinű szállal,
 75 S háromszor kerülöm meg képmásoddal ez oltárt,

Mert csak e páratlan szám van kedvére az égnek.

Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist!
 Köss ugyanannyi csomót Amaryllis, azon szalagokra,
 Köss Amaryllisom, és mondd rája: «Venus kötözése!»

Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist! 80

Mint ez agyag kövesül s a miként e viaszdarab olvad
 Egy tűzben: Daphnist ugyanígy hajlítsa szerelmem.
 Szórjad az árpadarát, gyűjtsad meg a gyenge borostyánt,
 Daphnisomért égek, hamvadj te ki benne, borostyán.

Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist! 85

Oly epedő szerelem szálljon Daphnis kebelébe,
 Mint ha üsző, erdőn-berken kergetve bikáját,
 Elfáradva pihen le patak partjára, a nádba,
 Mit se törődve szegényke a késő éj hidegével:
 Úgy lássam Daphnist s ne legyen gondom se bajára. 90

Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist!

Ezt a ruhát nekem ő maga vette, a hűtelen, egykor;
 Ó kedves zálog te: eláslak emitt küszöbömnél,
 Föld kebelén a helyed; Daphnist te kötöd le szivemhez.

Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist! 95

E füveket s Pontus partján gyűjtött eme mérget
 (Ott terem a legtöbb) nékem Mæris maga adta.
 Láttam elég gyakran, Mæris hogy lett eme szertől
 Farkassá erdők mélyén, lelket hogy idézett
 Sír fenekéről elő s termést más tájra hogyan vitt. 100

Hozd el a városból, te varázsige, hozd haza Daphnist!

Vidd a hamut kifelé, Amaryllis, szórd a patakba
 Hátrafelé, ne tekints ám vissza: ez úton ígézem

Daphnisomat, ki nem ad semmit sem egekre, varázssra.

105 Hozd el a városból, te varázssige, hozd haza Daphnist!

Nézd: lobogó lángot fog az oltár, szinte magától,

A hamuból, a mit ott hagytam. Vajh lenne javamra!

Hát csakugyan sikerülne? Hylax ugat a kapufélnél...

Higyjem-e ezt, avagy őt ma csak úgy álmodja szerelmem?

110 Szűnj meg, szűnj büvölés: haza jött, itt van maga Daphnis!

IX.

LYCIDAS. MÆRIS.

L. Mæris, ugyan hova még? tán a városba visz útd?

M. Ó Lycidas, hogy a nem várt bajt így kelle megérnünk,

Hogy jövevény e vidék ura s ezt mondhatja szemünkbe:

«Minden enyém itt; régi lakók, pusztúljatok innen!»

5 Most árván, szomorún, (felforgat a sors keze mindent,)

Néki viszem be e pár gödölyét, hogy akadjon a torkán!

L. Én pedig úgy hallom, ha igaz, hogy a meddig e halmok

Lassan ereszkedvén, lelapúlnak egészen a síkra

A patakig, hol a vén tölgyes koronája kiszáradt:

10 Verseivel néktek mindent megtarta Menalcas.

M. Ezt hallhattad ugyan, mondták sokan; ám a mi versünk

Mars nyila közt, Lycidas, nem igen sokat ér, valamint a

Gyöngé galamb, a ki fél, a mikor sast lát a közelben.

Hisz ha előre nem óv másodszori összetüzéstől

15 Ép a baloldalról odvas tölgyfárul a holló:

Mærisedet többé sohasem látnád, se Menalcast.

L. Sújthat-e ekkora bűn embert? Jaj, hogy veled együtt

Egyetlen vigaszunk elnémult volna, Menalcas!

Nymphákról ki dalolna? virágokkal ki boritná

20 Rétünket s árnyas lombos sátorral a forrást?

Ott van a vers, a mit ép a minap lestem ki titokban,
 Míg Amaryllishoz mentél, a kit úgy szeretünk mi:
 «Tityrusom, rövidest jövök, őrizd addig a kecskét,
 És itatóra tereld, ha betelt, öregem; de vigyázz ám,
 Hogy kikerüld a bakot, hamis az s könnyen fel is öklel.» 25

M. Hát az a másik, a mit Varusra csinált s be se végzett:
 «Varusom, a te neved, mig Mantua el nem enyészik,
 — Mantua, jaj, kinek épp szomszédja az árva Cremona —
 Zengve magasztalják egekig dalaikban a hattyúk.»

L. Úgy ne keresse a méh soha Corsica rossz tisztáját, 30
 S úgy legyen a tehened duzzadt tőgyű a luczernán:
 Mint a hogy óhajtom dalodat. Kezdd hát el! A múzsák
 Engem is ismernek, már egy-két verset is írtam,
 S társaim azt mondják, költő vagyok; ó a hizelgők!
 Hisz még most Varius vagy Cinna nyomába se lépek, 35
 S hattyúk közt dalom annyi se, mint mikor a liba gágog.

M. Épen azon töröm a fejemet, Lycidas te, magamban,
 Hogy van az a gyönyörű dala, ej, hogy alig jut eszembe:
 «Jöjj ide, jöjj Galatea; mi kedved amott a habokban?
 Itt kikelet mosolyog, patakunkat ezernyi virággal 40
 Környezi itt a mező; rezgő nyárfáktul a barlang
 Szinte sötét, hajlós venyigék egymásba fonódnak:
 Jöjj ide; bőszerűen hadd verje a partot a hullám.»

L. Másikat is tudsz még, a mit egy szép este daloltál,
 Hallottam, de csak a nótája maradt a fülemben: 45
 «Daphnis, a rég ismert bolygók keltét mire várod?
 Im Dioné unokájának csillagja derült fel,
 Cæsar csillaga az, jöttére kalászos a búzánk,
 S tőle napos dombon mosolyogva piroslik a szőlőnk.
 Daphnisom olts körtét; unokád szaggatja gyümölcsét.» 50

M. Elvisz a kor mindent, eszem is; hajdan gyerekésszel,
 Emlékszem: napokat tudtam mulatozni dalommal,
 S most semmit se tudok; vén Mœris, a verset, a nótát

- Mind, mind elfeledéd; hamarost látott meg a farkas.
 55 Jó no, sebaj, hisz e dalt úgyis megmondja Menalcas.
L. Mentegetőzéssel vágyam magasabbra csigázod.
 Nézd, az egész tenger szavadat hallgatja szünetlen,
 Elpihen a zivatar, látod, szellő is alig van.
 Itt van az út fele már; a Bianor sirja tűnik fel
 60 Arra, ha jól látom; tudod-é mit? amott, hol a gazda
 Sűrű galyat nyeseget: Mœris, lepihenve daloljunk;
 Tedd le a két kecskét, mehetünk azután is utunkon.
 Vagy ha talán félő, hogy az este esőre fog állni,
 Hát menjünk, (a menés sose árt,) s útközbe daloljunk;
 65 S hogy jobban menjen, leveszem válladrul a terhet.
M. Hagyd most abba, fiam; lássunk dolgunknak utána,
 Míg haza nem jött ő, nem esik jól nékem a nóta.

X.

GALLUS.

- Végeznem csak ez egy munkám hagyd még, Arethusa.
 Gallusomat vágyom röviden dicsérni dalommal:
 Ó ki ne tenné ezt neki? hadd olvassa Lycoris.
 Vajha veled sohasem keveredne a sósvizü Doris,
 5 Mig lemerülsz az ión tengernek ölén a habokba.
 Fogj hozzá; zengjünk Gallus szerelem-panaszáról,
 Mig fiatal hajtást rágszál kecskénk körülöttünk.
 Nem süketek hallják, hangzik bele szerte az erdő.
 Mely erdön, ligeten tánczoltatok abban a perczben
 10 Najádok ti, mikor Gallust megölé a szerelme?
 Nem tartott kebelén se a Parnassus, se a Pindus
 Bércze nagyon titeket, se az aoni hűs Aganippe.
 Megsiratá bizony őt a borostyán és tamariska,
 Megsiratá a kopár, sima szikla tövén a fenyődús

Mænalus és a lycæusi bérce is megsíratá őt. 15
 Nyája is ott kesereg, (nem szégyenkezve miattunk,
 [Szégyelnéd-e magad te a nyájtól, isteni költő?]
 Látod: Adonis, a szép fiu is, nyáját ide hajtja,)
 És a juhász s a nehézkes ökörhajtók ide jöttek,
 Végre azon vizesen, mákkost odahagyva, Menalcas; 20
 Mind azt kérdi: «Hogyan lehet ily szerelem?» — Jön Apolló:
 «Légy okosabb, Gallus!» mondá, «az a drága Lycoris
 Más ifjút kísér havason s vad táboron által.»
 Silvanus se maradt el lombkoszorúzta fejével,
 Pompás lilomot s zöld ágat rázva kezében. 25
 Sőt eljött maga Pan is, az istene Arcadiának,
 Ősi szokása szerint pirosítva bogyók- s miniummal:
 «Nos, meddig keseregsz?» mond, «úgy sem elég ez Amornak,
 Mert a kegyetlen Amor sose fog megtelni a könnyel,
 Mint harmattal fű, mézzel méh s lombbal a kecske.» 30
 Ő szomorún felelé: «Visszhangozzék hegyetekről
 Páratlan gyönyörű dalotok rólam s szerelemről,
 Pásztorok; ó hiszen úgy leszen édes az én pihenésem,
 Hogyha ti zengitek el, furulyán keseregve, szerelmem!
 Vajha olyan lettem vón, mint a minők ti valátok: 35
 Pásztorotok, vagy a jó édes szőlő művelője!
 Ó akkor lefeküdt vón mellém Phyllis, Amyntas,
 Vagy bármely szeretőm bizonyára a fűzfa tövébe,
 Vagy szőlőbe, (hiszen se baj az, hogy barna Amyntas,
 Barnák a violák is, barna az áfonya szintén): 40
 Phyllis szép koszorút kötögetne, dalolna Amyntas.
 Itt a hűvös forrás közelén, lágy réten, az erdön,
 Éltük volna egész éltünket örökre, Lycoris.
 Most örült szerelem köt a bős Mars dárdanyeléhez,
 Ez tart vissza nyilak s ellenségek közepette. 45
 Ó hogy olyan távol (bárcsak sose kellene hinned)
 Jársz a nagy Alpeseken hóban, vagy a Rajna jegében,

- Nélkülem, oly egyedül! De ne ártson a fagy soha néked,
S fel ne szakítsa kemény jég ott a te kis puha talpad!
- 50 Elmegyek Euphorion módjára írott dalaimmal,
S elzengem sipomon, mint Siciliában a pásztor.
Úgy hiszem én: könnyebb lesz barlangban, vagy az erdön
Túrni szerelmi bajom s a fahéjba bevésni szerelmem:
A mint nő a fahéj, úgy nő majd véle szerelmem.
- 55 Közben a nymphákkal járom be a Mænalus-erdő
Rengetegét, vadkant üzők: nincs oly hideg ottan,
Hogy be ne foghassák ebeim Parthenius ormát.
Mintha magam sziklák s zúgó erdők közepében
Látnám már, ügyesen czélozva cydoni nyilammal
- 60 Parthusi íjmról. Vajh volna ez ír sebeimre,
Vagy könnyörülne Amor, látván, mit szenved az ember!
Már nem igen vagytok gyönyörűségem, ti dalocskák,
És ti se, tündérek; még a ligetet se kívánom.
Nem hajlítja szívét hozzám se a könny, se a bánat:
- 65 Bár zord tél közepén igyam a Hebrus folyamából,
És télvíz idején menjek Sithon havasára,
Vagy szerecsen birkát őrizzek a nyári emésztő
Hőségben, mikor a sугár szil hánca kiszárad.
Zsarnok vagy, szerelem, s magam is csak rabja Amornak!»
- 70 És már mostan elég legyen ennyi dal, isteni múzsák,
Mig lepihenve kosárt fonogattam a mályvalevélből:
Gallusnak szívesen teszitek ti is ezt bizonyára,
Gallusnak, ki iránt nő napról-napra szerelmem,
Mint nő a fiatal fa, ha érzi, hogy a tavasz eljött.
- 75 Menjünk hát, nem esik jól a dalnoknak az árnyék,
Fácskának sem igen használ s nagyon árt a vetésnek.
Esteledik, haza hát kecskéim a jó legelőről.

JEGYZETEK.

I.

Vergilius kiadott és ránk maradt tíz eclogája közül időrendben nem ez az első, mert a II., III., V., VII. számúak, mint közvetetlen Theocritus-tanulmányok, ennél korábban jelentek meg. Hogy mégis ezt iktatta az első helyre a költő, annak az oka, hogy különös háláját akarta kifejezni Octavianus iránt, ki Antonius alvezérének (legatus) Asinius Pollionak közbenjárására (v. ö. III. 84. jegyz.) visszaadta neki a Cæsar veteránjai által lefoglalt andesi birtokát. (Kr. e. 41.) E czélnak megfelelőleg az egész költemény nem egyéb allegóriánál, melyben a Tityrus álarcza alatt rejtőző költő a maga köszönetét ügyesen egyesíti birtokából kiűzött számos honfitársa (Melibœus) szerencsétlen sorsának megindító rajzával.

1. Tityrus és Melibœus: Theocritustól átvett pásztornevek.

2. Vékony nádsíp: *avena tenuis*, más helyen: *calamus*, *cicuta*, *fistula*, *arundo*; röviden: *síp*. — *Musa silvestris*: pásztor-dal; mert nem az a lényeges, hogy erdőben dalolja, hanem az, hogy pásztor adja elő.

5. *Amaryllis*: pásztorleány neve, szintén a görög mintára.

6. Isten = Octavianus, kit alább (42. v.) ifjúnak nevez, s kinek tiszteletére oltárt emel házi istenei sorában. (7—8. v.) *Augustus cultusa* azonban csak K. e. 30-ban kezdődött, tehát e két sor nem lehetett bent az első kiadásban.

12. Szörnyű fejtelenség a vidéken: mert a veteránok gyorsan és kiméletlenül bántak el a régi birtokosokkal.

17. A tölgybe csapott le a mennykő: tehát számkivetést jó-solt, mint a hogy általában véve valami rosszat mondott volna előre, ha gyümölcsfába, és terméketlenséget, ha olajfába csa-

pott volna le; megannyi római babona, bár kétségtelen, hogy a babonás nép ma is isten haragjának tulajdonítja a mennykő-csapást.

20. A miénk: t. i. Mantua, mert ez esik legközelebb Andeshez.

28. Bár csak alig vártam: inertem, mert nem tettem érte semmit.

32. Gyűjteni nem tudtam stb. A rabszolgák megtakarított, vagy uroktól ajándékba kapott pénzükön (peculium) megválthatták magukat, s Tityrus is sóhajtvá említi, hogy elég módja lett volna a szükséges összeg előteremtésére (33—34 v.), ha könnyelmű kedvese, Galatea, el nem pazarolja mind, a mit lassacskán gyűjtögetett. Azért nyomorúlt (ingrata) a város, mert ott költötte el a pénzt Galateára.

42—43. Szintén későbbi betoldás, a 7—8. versnél említett okból. Minden hónapban: quotannis bis senos dies, tehát tizenkét-szer. Itt csak égő áldozatról van szó; de hoztak véres áldozatot is a Lares tiszteletére.

45. Nőjön, sokasodjék: az előbbi ennek felel meg: pascite, az utóbbi pedig ennek: summittite tauros.

51. Jól ismert patakok: tulajdonképen a Mincius patak, számos kanyarulatával és csatornájával.

54. Hyblai méhek: Hybla, Sicilia városa, mézéről híres. A gondolat ez: onnan is eljönnek ide a méhek, mert itt, a mi hazánk földjén, találják a legedesebb mézet.

62. Araris, rövidebben Arar, ma Saône. Német: az eredetiben Germania, mint metonymia. Alább, hasonló eljárással, Afri siti-entes = Afrika szomju homokja; s ugyanígy Britanni = britt szigetek.

66. A világ végén: mert az akkor ismert legtávolabb eső földtől is tenger választja el.

82—83. Az alkonyodást itt is, más helyeken is, találóan festi Vergilius.

II.

Tárgya Corydon szerelmi epedése Alexisért, kit szemrehányással és fenyegetéssel ép oly kevéssé tud meggyőzni, mint ígérettel és ajándékkal megnyerni. Az egész költemény, melynek tulajdonképen Theocritus több idylljének contaminatioja, annyira

magán viseli a tanulmány jellegét, hogy szinte kizárja azt a föltevést, mely szerint Corydon alatt maga Vergilius, Alexis alatt pedig egy ajándékba kapott szép rabszolgafiú értendő, kit a költő ennyire megszeretett.

2. Urának szemefényit. V. ö. «Jobban vigyáz rá, mint a szeme fényire.» (Közm.)

10. Thestylis az ú. n. moretumot készíti el, a római földművesek, katonák, hajósok közönséges eledelét, mely fokhagymából, kaporból vagy zsályából (illatos fűneműek: herbæ olentes) és sajtból állott, leöntve eczettel és olajjal.

13. Árva tücsök: más hang nem felel szavamra, legfeljebb a tücsök cziripelését hallom.

15. Barna Menalcas: a költő nemcsak itt, de más helyeken is szükségesnek látja nyomatékosan emelni ki azt, hogy a barna arcszín megfér a szépséggel.

18. A fehér fagyal elhull, a nélkül t. i., hogy törödnének vele, pedig fehér a virága; a sötét violát szedik, koszorút vagy bokrétát kötnek belőle, pedig, lám, egy cseppet sem fehér.

21. Trinacria földjén: Siciliában; a helynek eme megnevezése arra mutat, hogy a költemény színhelye nem Sicilia, mint némelyek állítják, mert akkor fölösleges lett volna említeni.

24. Thebai Amphion (az eredetiben: Dircaeus, a közelében levő ily nevű forrásról) híres lantosköltő, Thebæ alapítója, Zeus és Antiope fia, kit ikertestvérével együtt kitettek az Attica határán levő (ezért Actæus) Aracanthus hegyére, hol egy pásztor nevelte fel.

26. Daphnis: Mercuriusnak és egy nymphának a fia, szépségéről és énekéről híres pásztor Siciliában.

28. A csúnya mezőkön: a milyeneknek t. i. Alexis mondja őket.

31. Pan: isten, az erdők és legelők, nyájak és pásztorok védő szelleme, némelyek szerint Hermesnek, mások szerint Zeusnek fiai; alakját szarvakkal, kecskelábakkal és farkkal ábrázolták. Ő találta fel a nymphák mulattatására a syrinx nevű pásztor-sípöt, melyet különböző hosszúságu nádszárakból viaszszal ragasztott össze.

35. Amyntas, és alább Dametas: pásztornevek; Dametas jól tudott sípolni is.

41. Most is rajta van még itt-ott a fehér folt, s alább: megszopnak két juhot egy nap, azt jelenti, hogy még nagyon kicsinyek.

46. Nymphák, najádok (Nais): alsóbbrendű női istenségek, tündérek, épúgy, mint a dryadok, hamadryadok is. (V ö. V. 59., X. 62.) Erdőkben, hegyeken, fákbán, források és patakok mellett, vagy bennök laktak; nagyobbára a földet megtermékenyítő nedvesség megszemélyesítői.

51. Birs = birsalma; jó illatával szépen beleillik a bokrétába.

57. Túltesz rajtad Iollas: még nagyobb ajándékot tud adni Alexisnek, tehát nem hátrál meg (non concedit) előtted.

59. Értelme: a szél sok kárt csinál a virágos kertben, a vadkan felzavarja a patak tiszta vizét; így zavarta meg eszemet, így dúlta fel nyugalmas, boldog életemet Alexis iránt érzett szerelmem.

61. Páris, maga Páris: nyomatékosan azért, hogy királyfi léteére pásztorkodással foglalkozott.

62. Pallas: mint városalapító s a városok és várak védelmezője (Polias).

66. Haza tart a tinó stb., tehát leszállt már a nap, (a költemény elején még sole sub ardenti: dél idején) sok idő eltelt, s én még mindég itt szenvedek, itt panaszkodom.

70. A szöllőt fára futtatták fel s évenként, a fa lombjával együtt, kétszer nyesték meg. Félig vágva: nem eredeti értelemben vendő, nem is azt jelenti, hogy csak egyszer vágva, hanem azt, hogy abbamaradt a munka.

III.

A harmadik ecloga Menalcas és Damoetas dalversenyét adja elő, melyet e pásztorok, kölcsonös ingerkedés után, fogadásból tartanak meg egy harmadik pásztornak, Palæmonnak, jelenlétében. A verseny motivumai: isteni pártfogás, szerelem, tekintély, évdés; az előénekes szavaira a másik vagy fokozással, vagy czáfolattal, vagy gúnynyal válaszol. Az eredmény az, hogy a bíró mindkettőt érdemesnek tartja a kitűzött jutalomra.

3. Neæra: Aegon kedvese, kit Menalcas is szeret s kire épen Aegon miatt, úgy látszik nem ok nélkül, féltékeny. Azért támad egyenesen pásztortársára, annak gazdája helyett.

9. Nymphák, l. II. 46. jegyz.

20. Tityrus: Damon pásztora.

27. Fűlsértő fűtűlön: stipula stridens, a legerősebb ellentéte

az előbbi sorokban említett valódi sípnak (*fistula cera iuncta*) mely több nádszárból művészileg volt összeállítva.

37. Alcimedon; ügyes faragó-művész, kiről azonban, nevén kívül, semmit sem tudunk. Menalcas pohara két híres csillagásznak: Cononnak s valószínűleg Eudoxusnak, (mások szerint Archimedesnek) arczképével, kikre az astrologia idejében természetesen nagyon sokat adtak a földművesek és a pásztorok.

46. Orpheus: a monda szerint a legrégibb görög költő, Oiagros és Calliope fia, ki csodás énekével az élő természetet, sőt az élettelen kősziklát is megindította. L. alább is: IV. 55. jegyz.

59. Múzsák: az eredetiben *camenæ*; másutt: *Pierides*.

60. Jupitert dicsérni: a régi költőknél természetes szokás volt, hogy költeményüket Jupiter magasztalásával kezdték. Vele van tele minden, (*Iovis omnia plena*) azért: végtelen.

62. Phœbus Apollo kedvelt virágai a borostyán és a jáczint. Borostyánná Daphne, jáczinttá Hyacinthus változott a monda szerint; róluk kapták nevüket e növények.

64. Almával hajigál: az alma talán minden nép költészetében jelentős dolog, a rómaiaknál Venusnak szentelt gyümölcs; a mi népköltészetünkben is almát adni ajándékba, almát megfelezni stb. egyértelmű a szerelmi vallomással. V. ö. a népdalt:

Három alma, meg egy fél:

Kérettelek, nem jöttél . . . .

67. Delia: Menalcas szolgája.

76. Iollas kedvesét, Phyllist, magához kéreti Damœtas, de úgy, hogy Iollas csak máskor jöjjön, t. i. az aratási ünnepre (*Ambarvalia*). Menalcas rögtön lefőzi azzal, hogy Phyllis nem sokat törődik Damœtasszal, sőt Iollasszal sem, hiszen el is búcsúzott már tőle.

84. Pollio: Asinius Pollio, Vergilius egyik legnagyobb pártfogója, kinek birtoka visszanyerését köszönhetette. Ő volt ugyanis Cornelius Gallusszal együtt a költő közbenjárója Octavianusnál.

85. Pieridák: így is nevezték a múzsákat, Macedoniának Pieria nevű, az Olympus közelében levő helységről, mert ott születtek.

90. Mævius és Bavius: Vergilius kortársai s egyszersmind ellenfelei, különben gyenge versírók.

95. Most is szárítja a gyapját: mert beleesett a vízbe.

104. Az itt fölített kérdésre sokféleképen igyekeztek megfelelni.

Servius szerint: akármely kútból nézzük az eget, nem látunk belőle többet három rőfnyinél.

106. Menalcas kérdése nem kevésbbé fogós: melyik az a virág, melyre királynevek vannak írva? A régiek a jáczintra magyarázzák, melyen az A. és Y. betűket vélték felismerni; e két betűvel pedig az Ajax és Hyacinthus név kezdődik, kik mind a ketten királyfiak voltak.

IV.

Vergiliusnak e költeménye tárgyára és hangjára nézve egyaránt elüt a többi eclogától. Tárnya az aranykor dicsőítése, melyet a cumæi Sibylla a K. e. 40-ik évre jósolt, s melyre Vergilius épen úgy, mint kortársai, vágyva vágytak az akkori háborús viszonyok között. Ennek megfelelően a költemény hangja is emelkedettebb, stilusa lelkesült, erőttől duzzadó. Még nevezetesebbé teszi az a titokzatosság, mely a jóslatokban általában meg volt ugyan, de különösen ebben a munkában rendkívül sok magyarázatra adott okot. Az aranykor beköszöntését ugyanis egy gyermek születéséhez fűzi a költő, ki Pollio consulsága évében (K. e. 40.) fog születni isteni szülőkől, s kiben a meg is nevezett Pollio fia: C. Asinius Gallus, minden ellenkező körülménnyel szemben is, szívesen ismert önmagára, a mint azt másokkal is közölte. Bizonyos, hogy Vergilius lekötélezettje volt Pollionak, (l. III. 84. jegyz.) s így a legközelebb eső föltevés, az t. i., hogy csakugyan az ő fiát értette a költő a gyermek alatt, szinte önként kínálkozik. De nem érdektelen dolog fölemlíteni a legtávolabbi magyarázatot is, mely szerint a jóslatban említett gyermek nem volna más, mint az Üdvözítő, az aranykor pedig a keresztyénség korszaka. Ez a magyarázat természetesen csak egyet bizonyíthat, nevezetesen Vergilius rendkívül nagy tekintélyét, melyet a keresztyén egyházi írókra is gyakorolt.

1. Sicilia földjénél magasabb tárgyat: tehát nem egyszerű pásztordalt. Theocritus ugyanis Sicilia pásztoréletét énekelte meg idylljeiben.

3. A consul: C. Asinius Pollio.

4. A cumæi Sybilla: nevét a Cumæ közelében (Dél-Italia) levő barlangról nyerte, a hol lakott és jósolt. Állítólag valamilyen Tarquinius idejében telepedett le Italiában, jóslatokat tar-

talmazó följegyzéseivel (*libri fatales*), melyeknek czélja az volt, hogy válságos viszonyok közt okos tanácsot adjanak, de a melyek, a dolog természete szerint, könnyen válhattak a senatus, vagy az uralkodó párt hatalmi eszközévé. A megjósolt idő (*ætas ultima*) a Saturnus-féle aranykorszak lesz, mely a Saturnus, Jupiter-, Neptunus- és Plutó-féle egymást követő korszakok után új időket, boldogabb századot (*magnus sæclorum ordo*) van hivatva megkezdeni.

6. Visszajön újra a Szűz: t. i. *Astræa*, vagy *Iustitia*, Zeus és *Themis* leánya, ki az aranykorban a földön tartózkodott, de az emberi vétkek idejében (vaskorszak), a többi istennel együtt, legutolsónak hagyta el a földet. — Saturnus uralma = az aranykor. V. ö. VI. 41.

8. *Lucina* = *Iuno*, más neve *Genitalis*, mint oly istennőnek, ki a gyermek születésénél az anyát segíti és megáldja.

12. A nagy idők te veled kezdődnek a földön: az eredetiben a nagy hónapok, t. i. az aranykort megelőző utolsó tíz hónap.

13. Régi hibánk: a polgárháború.

15. Élete oly gyönyörű: t. i. annak a gyermeknek, a kivel az új korszak kezdődik.

32. Ez biztat, hogy a tengereket járjuk be hajónkon: az eredetiben *temptare Thetim*. *Thetis* ugyanis tengeri istennő, *Nereus* és *Doris* leánya, *Peleus* felesége, *Achilleus* anyja.

34. *Tiphys*: a kormányos neve az *Argo* nevű hajón, melyen az argonauták *Colchisba* mentek az aranygyapjú keresésére.

45. *Sandyx*: skárlátszín virágot termő cserje.

47. A párkák: *Clotho*, *Lachesis*, *Atropos*, kik közül az első fonja, a második gombolyítja, a harmadik elvágja az élet fonalát.

48. Jupiter nagy kincse: az eredetiben gyarapodása, mert vele is nagyobb lesz az *Olympus* lakosainak száma.

55—56. *Orpheus* (l. III. 46. jegyz.) *Linusszal* együtt a hőskor legnagyobb költője. Utóbbinak apja *Apollo* volt, anyja pedig *Urania*, a múzsák egyike.

59. *Pan*: l. II. 31. jegyz.

62. Csak mosolyogj s rád is szüleid: azaz sok örömet szerezz nekik, mert csakis így juthatsz fel az istenek közé.

V.

Dalverseny, nem versengés, Menalcas a költő, s egyik barátja, a szintén tehetséges Mopsus közt, a pásztorok kedvelt alakjának, Daphnisnak dicsőítésére. (V. ö. II. 26. jegyz.) A közös tárgyra vonatkozó két dal részben kiegészíti, részben fokozza egymást, a mennyiben Mopsus a Daphnis elhúnytán érzett fájdalomnak, Menalcas pedig a szeretett ifjú örök emlékezetének, sőt istenítésének ad kifejezést. Kedves kép, mikor a verseny végeztével a két pásztor megajándékozza egymást.

8. Amyntas: Mopsusnak egy elbizakodott versenytársa, kiről mindketten gúnyosan emlékeznek meg, főleg Mopsus, mikor azt mondja, hogy csak nem állhat egy sorba azzal az emberrel, a ki nem átallja magát Apollót is versenyre hívni.

10—11. Phyllis, Alcon, Codrus: költött nevek; mert a felhívás csak arra vonatkozik, hogy gyűjtson dalra Mopsus, akár szerelemről, akár másféle tárgyról.

14. Párversek a dal egyes részei, melyek összevéve a 45. sorban említett éneket adják. Ugyanez a kifejezés (versus alterni, vagy carmina alterna) más helyen váltakozást, egymásutánt jelent.

20. Nymphák: l. II. 46. jegyz.

23. A csillagok állása, a régiek felfogása szerint, jelentékeny részt vevén a halandók sorsának vezetésében, a jelen esetre vonatkoztatva bátran nevezheti a költő kegyetlennek az eget.

29—31. Daphnis főérdeme, hogy azon istenek közül, kik az emberiséggel közelebbi viszonyban vannak, Bacchusnak tiszteletét ő honosította meg. Bacchus szelidített tigrisek által vont kocsin vonúl be, ünnepi tánczot járó csapat kíséretében, melynek minden tagja borostyánnal és szőlőlevéllel körülfont botot tart kezében.

35. Pales: Italia ősidejében a pásztorok istennője, kinek tiszteletére április 21-én a Palilia-ünnepet szentelték. Apollo Νόμος; szintén a pásztorok istene.

40. A pásztorok rendszerint ismert források vagy kutak közelébe, árnyas fák alá temették halottaikat.

48. A mestert: t. i. Daphnist.

55. Stimichon: egy ott lakó pásztor neve.

59. Pan: l. II. 31. jegyz. Erdei tündérek: az eredetiben dryadok, hamadryadok. V. ö. II. 46. X. 62.

65. Négy oltár alatt voltaképen két kettős oltár értendő, melyeken egyaránt lehetett vér nélkül való és véres áldozatot bemutatni. — Phœbus: a 35. versben említett Apollo.

67. Négy korsót, vagyis oltáronként kettőt-kettőt tejjel, kettőt pedig, vagyis oltáronként egyet-egyet olajjal.

71. Chiosi bor: mert a jó-bor termő Ariusius hegy Chios szigetén volt.

72. Lyctiust cretainak fordítom, mert ezen a szigeten volt Lyctos városa. — Damœtas és Aegon a II. ecloga alakjai.

77. A régiek felfogása szerint a tücsök a virágok harmatcseppjeit, a méh pedig a mézét szívja magába.

A 86. sor a II. ecloga, a 87. pedig a III. ecloga kezdő sora. Ha tehát Menalcas, a költő, ezt a furulyát adja ajándékba Mopsusnak, a melyen előbb említett két dalát alkotta meg, becses jószágáról mond le barátja javára.

88. A szép, ritka növésű, rézfejű fűtykös kissé szabad fordítás, mert az eredetiben az van, hogy a rajta levő görcsők egyenlő távolságra esnek egymástól, és hogy a bot rézzel van kiverve. Világos azonban, hogy dicsérni akarja a botot, s ha a szó nem is, az értelem eléggé egybevág az eredetivel.

90. Antigenes: egy pásztor neve.

VI.

A hatodik ecloga épen úgy, mint a negyedik, voltaképen nem bukolikus költemény, hanem a bukolikus költészet mondavilágának egybefoglalása a költők ősatyjának, Hesiodusnak alapján. Egyben pedig Vergilius barátját, a X. ecloga hőst, Cornelius Gallust magasztaló munka is, ki mint költő azzal szerzett kiváló érdemet, hogy e mondák javarésze feldolgozójának, Euphorionnak (l. X. 50. jegyz.) munkáját lefordította. Ha figyelembe vesszük, hogy a költő a hatodik sorban megszólított Alfenus Varusnak megbízásából ír ugyanezen tárgyról, melynek megénekeléséből erre is dicsőség fog háramlani, föl kell tételeznünk, hogy Varius és Gallus nem csak jó barátságban voltak egymással, de Varius, mint Vergilius is, nagy tisztelője volt a Gallus költői tehetségének. Igen találó gondolata Vergiliusnak, hogy a világ teremté-

sére vonatkozó mythosokat, valamint az alexandriai költők által feldolgozott szerelmi és hősmondákat, Silenus ajkán szólaltatja meg, kinek mint Bacchus tanítójának és állandó kísérőjének jó humora és jósló képessége egyaránt megnyilatkozik e vonatkozással teljes eclogában.

1. Syracusi vers: pásztordal; Theocritus ugyanis Syracusæ földjén, Siciliában működött. V. ö. IV. 1. jegyz.

2. Thalea: Thalia, eredetileg a földművelés oltalmazója s a mezei élet örömeinek és dalainak, később az ezekből kifejlődött színművészetnek mûzsája.

3. Apollónak azért mondhatom Cynthiust, mert Cynthus hegye Delus szigetén v. s itt született Apollo. V. ö. V. 35.

6. Varus: Alfenus Varus, Octavianus legatusa, kire Asinius Pollio után (v. ö. III. 84. jegyz.) a veteránok részére kijelölt földek elosztását bízta. Valószínű, hogy a költő egyrészt a vele együtt Syron philosophiai iskolájában töltött idők emlékeül, másrészt hálából, hogy az ő közbenjárására nyerte vissza másodszor elvett birtokát, ajánlja neki ezt az eclogát.

7. A vérharcz alatt a polgárháború értendő.

13. Múzsák: az eredetiben Pierides. V. ö. III. 85. jegyz. A faunok vagy satyrok állandó kísérői Bacchusnak.

14. Silenus: a mythos szerint Bacchus nevelő-apja és állandó kísérője, ki satyrokra emlékeztető külsejével s mindig derült megjelenésével mosolygásra készíti, de e mellett Bacchustól nyert látnoki és jósló képességével csodálatba ejti a halandót.

15. Az eredetiben Iacchus: Bacchus mellékneve. (V. ö. VII. 61. jegyzetet.)

20. Najád: l. II. 46. jegyz.

30. Ismarus és Rhodope: thraciai hegyek; Orpheus ugyanis (v. ö. III. 46. jegyz.) Thraciából származott.

31—40. A világ teremtetése Epicurus szerint.

35. Nereus: Pontus és Gæa legidősebb fia, a nereidák atyja, tengeri istenség. A sor a szárazföld és víz különválását jelenti.

41. Pyrrha és Deucalion elszórt kőveiből származott az özvíz után az emberi nem. A mondát teljes egészében Ovidiusnál olvashatjuk Metam. I. 348—415. — Saturnus uralma az aranykor. V. ö. IV. 6.

42. Kaukazusi sas: a mely a tüzet elorzó Prometheusnek minden éjjel újból nőtt máját Zeus büntetése szerint egyre kívágta.

43—44. E két sor az argonautákra vonatkozó mondából azt a részt emeli ki, hogy Herculesnek, ezen útja közben, egyik kedves barátját, Hylast, a najádok elrabolták.

46. Pasiphae: Helios és Perseis leánya, Minos cretai király felesége, a Minotaurus és Ariadne anyja. A bikát bosszúból a Minosra haragvó Poseidon kívántatta meg vele.

48. Proetus: az argolisi Tiryns királya. Három leányának az volt a rögeszméje, hogy ők voltaképen tehenek, míg Melampus ki nem gyógyította őket.

56. Az eredetiben dycetai nymphák. Dictae Creta szigetének egyik hegysége.

60. Gortyn: Creta szigetének városa.

61. Itt az arcadiai Atalantáról van szó, kinek egy jóslat szerint nem lett volna szabad férjhez mennie; azonban a feltételül kitűzött versenyfutásban Hippomenes legyőzte őt, úgy hogy Aphroditétől kapott három aranyalmát dobott eléje, s míg ezekért Atalanta lehajolt, Hippomenes megelőzte.

62. Phaethontides: Helios vagy melléknevéről Phaethon leányai, kik bátyjuk gyászolása közben égerfákká változtak.

65. C. Cornelius Gallus, államférfiú és költő, Octavianus barátja s Egyiptom meghódítása után ezen tartomány kormányzója. Nagyravágyása, melyet politikai ellenfeleinek besúgásai határtalannak tüntettek fel, bosszúra ingerelte Octavianust, kinek rendeletére a senatus számkivetésre és jószágainak elvesztésére ítélte őt. E miatt való elkeseredésében K. e. 26-ban kardjába dőlt. — Aonia: Bœotia a Helicon körül; Permessus: a Helicon tövéből fakadó patak; a kép tehát azt jelenti, hogy Gallust, ki eddig a Permessus körül, vagyis a Helicon lábánál bolyongott, most a Heliconra viszi fel a múzsa.

66. Phœbus kara: a múzsák.

67. Linus: l. IV. 56. jegyz.

70. Ascræus senex: Hesiodus, ki Ascrában, Bœotiában született.

72. Gryneus ligete: Grynia vagy Grynium, a kis-ázsiai Aeolisnak egyik városa, Apollo templomával és jóshelyével.

74. Scylla kettő van; az egyik Phorcys leánya, ki a Sicilia mellett levő tengerszorosban örvénybe sodorja és széttöri a hajókat, a másik pedig Nisus leánya, a megarai királyé, ki atyjának aranyhaját Minos iránt érzett szerelmében levágta s ezzel maga

ellen ingerelte a végzetet. A két mondat Cornelius Gallus valószínűleg egybefűzte valamelyik költeményében, innen magyarázható, hogy Vergilius egyiket a másikkal cseréli föl.

76. Ulixes hajóit emlitem a dulichiumiak helyett, mert Dulichium szigete, Ithaca közelében, Ulixes birtoka volt.

78. Tereus, Thracia királya, Procne férje, ennek testvérén, Philomelán elkövetett gazsága miatt azzal lakolt, hogy kis fiának, Itysnek testét tálalta fel neki a két nő. E miatt mindhárman átváltoztak, úgy hogy Tereusból banka, Procneből fecske, Philomelából pedig csalogány lett.

83. Eurotas: Laconiának legjelentékenyebb folyója.

VII.

Melibæus, a tehénpásztor, elbeszéli, hogy a Mincius partján, tehát Andes mellett, Daphnis jelenlétében Corydon és Thyrsis pásztorok dalversenyt rögtönöztek, melynek szövege tisztán megmaradt emlékezetében. A versenyben Corydon lett győztes. — A hasonlatosság ezen ecloga és a harmadik közt szembeszökő, nemcsak abban, hogy mindkettő versengést ábrázol, hanem abban is, hogy mindkettő javarészből Theocritus utánzása, sőt nem egy helyen fordítása.

12. Mincius: a Padus (Po) mellékfolyója Gallia Transpadanában.

13. Jupiter szent fája: a tölgyfa.

14. Phyllis és Alcippe: Corydon és Thyrsis eselédei.

15. Nem tejelő juhok: a melyeknek már nem engedik meg a szopást.

21. Libethrus: a múzsáknak szent barlangja és forrása a Helicon hegy oldalában.

22. Codrus: egy pásztor neve. Ugyanez a név van az V. 11-ben is.

24. E szent fa: Pannak szent fája, a fenyőfa.

25. Thyrsisnek nem ihlet, hanem repkénykoszorú kell, melybe rossz varázslatok elhárítása végett gyökönkét kér a pásztoroktól.

29. Delusi istennő: Diana, mert odavaló volt.

30. Micon: egy fiatal vadász.

34. Priapus: Bacchus és Venus fia, a mezei termékenység istene.

37. Hyblai mézfű: v. ö. I. 54. jegyz. — Galatea: a nereidák egyike. V. ö. IX. 39.

41. Sardiniai fű: a szironták egy fajtája, mely a száját görcsös nevetésre ingerli.

44. Mehetünk hát: t. i. haza, a kedveshez.

50. Fekete ajtók: a szegényember kunyhóján nem volt kémény, a füst tehát az ajtón meg az ablakon szállott ki.

51. Boreas: az északi szél istene; általában véve az északi, hideg szél.

55. Alexis: feltűnő a név egyezése a II. eclogában említett ifjúéval; ott is Corydon érez szerelmet Alexis iránt. Ám ha ott elvetendőnek találtuk azt a magyarázatot, hogy Corydon álarcza alatt maga a költő rejtőzik: itt sincs okunk feltételezni, hogy Vergilius a saját költői sikerét magasztaltatja Melibœusszal.

58. Liber: Bacchus mellékeve.

61. Alcides: Hercules, az Alcæus unokája. — Iacchus: Bacchus mellékeve. V. ö. VI. 15. jegyz.

63. Phyllis: aligha azonos a 14-ik sorban említett cseléd-leánynyal.

70. «Azóta hívom Corydent igazán Corydonnak»: azóta tartom igazi költőnek.

VIII.

Rövid előhang után, melyben ismét a több helyen magasztalt Asinius Polliót üdvözli a költő, (a mi egyáltalában nincs összefüggésben az ecloga tartalmával,) két pásztor, Damon és Alpheisibœus, dalversenyében két szerelmi dalt állít egymással szembe Vergilius; az egyik reménytelenséget, kétségbeesést fejez ki és tragikusan végződik, a másik egy szerelmes leány varázslását foglalja magában és a várakozást kielégítő sikerével megnyugtatólag hat az olvasóra. A második dal majdnem teljes egészében Theocritus II. idylljének fordítása; az első is sok motívumot vesz át a görög költő többi, hasonló tárgyú verséből.

6. És te dicső stb.: C. Asinius Pollio, ki az illyriai parthi-nusok legyőzése után diadalünnep tartására tér vissza Rómába. Timavus: folyó Istria és Venetia határán.

10. Sophocles: a költő Pollio tragédiáit emeli ki, melyek a Sophocleséival versenyeznek s érdemesek volnának arra, hogy az egész földkerekségen ismeretesek legyenek.

21. Mænalus: Arcadia hegysége. Mænaluson termett nóta tehát nem egyéb, mint arcadiai vagyis pásztordal.

24. Pan: I. II. 31. jegyz.

26. Mopsus: a szerencsés vetélytárs, kinek Niséával való viszonyát épen olyan képtelenségnek mondja Damon, mint a milyeneket a következő sorokban említ.

30—31. Fáklya: a leányt a szülői házból fáklyafénynél vitték vőlegényéhez. — Lakoma közben a vőlegény diót szórt az úton ácsorgó fiatalság közé. — «Feljött örömedre az esteli csillag»: tetszetősebb, mint a szóról-szóra való fordítás: «elhagyta a Hesperus Oetát». Különben Hesperus az esthajnalcsillag, Oeta pedig Thessaliának hegysége.

45. Tmarus: hegynek a neve Epirusban, Rhodope pedig Thraciában. Garamantok: egy Afrikában lakó népnek a neve.

48. Az itt említett anya Medea, kit Amor ösztönzött arra, hogy mindkét gyermekét megölje, mikor a fia, Iason elvette Glaucet, a corinthusi Creonnak leányát.

54. Aranyalma = birsalma.

56. A hattyú Apollónak szent madara volt. A régiak hite szerint a halál boldogságának előérzetében gyönyörűen énekel.

57. Tityrus: egyszerű pásztor, szemben a legnagyobb költőkel, Orpheusszal és Arionnal.

65. A varázsló nő magas oltár előtt áll s részben maga hajtja végre, részben a cselédjével, Amaryllisszel végezteti a varázsláshoz szükséges előkészületeket.

70. Más írónál is olvashatjuk a varázslatnak azt a hatását, hogy leigézi a holdat az égről.

71. Ulixes kísérőit, illetőleg társainak felét, disznókká változtatta Circe, a legnagyobb varázsló, a mint azt az Odysseia X. énekében olvashatjuk.

81—82. Mint ez agyag kövesül: úgy keményedjék meg a Daphnis szíve is más leányokkal szemben, s mint a hogy a viasz olvad, úgy lágyuljon meg a Daphnis szíve is velem szemben.

83. Sós árpadarával rendszerint az áldozatra szánt állat homlokát és az oltárt szokták behinteni. A borostyán arra való, hogy

elégése közben hallható pattogásából kedvező jeleket lehessen kiolvasni.

84. Benne: Daphnis képében.

90. Ne legyen gondom se bajára: t. i. akár viszonszerelemből, akár a varázslat hatása alatt, hozzám kedveséhez tér.

97. Pontus partján, a Medea hazájában, terem a leghathatósabb varázsfű.

95. Mæris: híres varázslónak a neve.

103. Ne tekints ám vissza: hogy halandó szeme ne láthassa a varázslat csodát művelő hatalmát.

106. A varázslat sikerét abból a lángból gyanítja a leány, mely úgyszólván a puszta hamuból lobog fel. A kutya ugatása pedig már a kedves megérkezését jelenti.

IX.

Míg a I. eclogában Octavianustól visszanyert birtokáért köszönetet mond a költő, ebben azt az újabb szerencsétlenséget rajzolja, melyet a második földosztás hozott reája és szomszédaira s melynek maga is majdnem áldozatául esett. A Mæris által gazdájaként említett Menalcas ugyanis úgy az összefüggés, mint a legrégebb magyarázók tanúsága szerint nem más, mint Vergilius, ki dícsértetheti ugyan magát, illetőleg költészetét, mégsem róhatjuk ezt fel hibájául, mert a legfőbb hatalmat gyakorló Octavianusban elismerő részvétet akar kelteni a békés költő személye s a szelíd mûzsa értéke iránt. Úgy látszik, ez alkalommal annak az Alfenus Varus legatusnak közbenjárására ért célzt, kiról a VI. ecloga bevezetésében is nagy dicsérettel emlékszik meg.

3. Jövevény: valószínűleg Milienus Toro, ki határsértési pörökkel zaklatta szomszédait s elbizakodott veteránjainak oly nagy szabadságot engedett, hogy egy Clodius nevű közkatonája már-már le akarta szûrni Vergiliust is.

13. Gyöngé galamb: az eredetiben chaoniai, a mi inkább díszítő, mint jellemző jelző. Chaonia: város Epirusban, Dodona mellett.

15. A bal oldalról hallható hollókárogás itt azért jelent óvakodásra intő szerencsétlenséget, mert odvas tölgyfáról jött.

A másodszeri összetűzés gazdájára és a veteránokra vonatkozik.

26. Varus: Alfenus Varus. V. ö. VI. 6. jegyz.

28. Cremona és Mantua szenvedett legtöbbet a veteránok kapzsiságától és kegyetlenségétől.

29. Hattyú: v. ö. VIII. 56. jegyz.

30. A corsicai méz kesernyés ízű volt.

35. Varius és Cinna, akkori költők. L. Varius Rufus kiváló dráma- és eposíró, Vergilius kedvelt barátja; Thyestes című tragédiáját és Cæsar halálára írt eposát kortársai nagyon magasztalják. C. Helvius Cinnáról alig tudunk egyebet, mint hogy Catullus és Vergilius barátja volt; költői műveiből alig néhány töredék maradt ránk.

39—43. Theocritus XI. 42. skk. sorainak másolása; ezekben Polyphemus csalogatja magához a nereida Galateát.

47. Dione: Venus anyja, tehát a gens Iulia ősanja. Cæsar meggyilkoltatása után mindjárt egy üstökös csillag jelent meg, melyről azt tartotta a nép, hogy nem egyéb, mint Cæsar istenné vált lelke. — Az idézetek mindegyike éles ellentétben van a költő szomorú helyzetével.

54. Hamarost látott meg a farkas: a néphit szerint a farkas nézése megnémítja az embert. Mæris is azért hallgat el oly hamar.

59. Bianor: Mantua városának egyik alapítója.

67. Míg haza nem jött ő: t. i. Menalcas.

X.

Cornelius Gallus részére írt vigasztaló költemény, ki nehezen tudta elviselni kedvesének, Lycorisnak, hűtlenségét. Valószínű, hogy sok vonás közös benne Gallus elégiáinak tárgyával vagy kifejezésmódjával, a mi arra mutatna, hogy Gallus, barátjának utasítása szerint, a költészetben keressen vigasztalást, egyébként pedig megadással tűrje Amor kegyetlenségét.

1. Arethusa: egy forrás-nymphának a neve, kit az Elisben lakó folyamisten, Alpheus, egyre üldözött szerelmével, míg végre a tenger alatt Siciliába menekült előle, hol a pásztorok istennő gyanánt tisztelték.

4. Doris: Nereus felesége, a nereidák anyja; itt magát a tengert jelenti.

5. Ión tenger: az eredetiben fluctus Sicani, ugyanazt jelenti.

10. Najádok: v. ö. II. 46. jegyz.

11. Parnassus: hegy Phocisban, Pindus pedig Thessaliában.

12. Aganippe: forrás Bœotiában, a Helicon tövében. Aonia = Bœotia.

15. Mænalus: l. VIII. 21. jegyz. — Lycæus: hegy Arcadiában.

18. Adonis: Cinyrasnak, Cyprus királyának a fia, kit rendkívüli szépségeért Venus nagyon szeretett. Ezért Mars féltékenységből egy vadkannal tépette szét; Venus azonban virággá változtatta az ifjút.

20. Azon vizesen: mert a tölgyerdő lombos árnyékában hosszabb ideig marad nedves a talaj is, mint más helyen.

21. Apolló, továbbá az alább megnevezett Silvanus és Pan: mindannyian a földművelés, mezei élet és pásztorok istenségei.

50. Euphorion: az eredetiben Chalcidicus versus, mert Chalcisba való volt. Úgy látszik, hogy mythosokat és történeti tárgyakat dolgozott fel művében. V. ö. VII. ecl. bevezetését.

57. Parthenius: Arcadiának hegysége Argolis határán. Vadászaton fogják be a területet kutyák, hajtók, vadászok.

59. Cydoni nyíl: Cydonia Creta szigetének egyik városa; ezen a szigeten laktak a legügyesebb nyíllövők. Ugyanily értelemben említ alább a költő parthusi íjat.

65. Hebrus folyam és alább sythoni havas: mindkettő Thraciában, melyet akkoriban nagyon északra eső országnak tartottak. Az ellenkező szélsőség Aethiopia, vagyis a messze délre eső Szerecsenország. — Berzsenyink «Az én osztályrészem» című költeményében (7-ik versszak) ugyanezen szélsőségeket így fejezi ki:

Essem a Grönland örökös havára,
Essem a forró szerecsen homokra:
Ott meleg kebled fedez, óh Camena,
Itt hűvös ernyőd.

MAGY. TUD. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

TARTALOMJEGYZÉK.

	Lap
Előszó	5
Bevezetés:	
I. Vergilius Eclogái	7
II. Az Eclogák fordításai	12
Vergilius Eclogái magyarul:	
I. Ecloga	19
II. "	22
III. "	25
IV. "	29
V. "	31
VI. "	34
VII. "	37
VIII. "	40
IX. "	44
X. "	46
Jegyzetek	49

4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA 2146 /19 57 N. SZ.